

SOTAMIES ANTTI JÄPPINEN

(1686-1759)

Taustaa

Tämän kuopiolaisen ruotusotamies **Antti Pekanpoika Jäppisen** (Anders Peers Jäppin) isä-poika ketjun esi- ja jälkeläispolvia koskevan sukuselvityksen lähteinä on käytetty pitäjä- ja maakuntahistoriikkien, sekä sotahistoriallisten lähteiden lisäksi Suomen Sukututkimusseuran Hiski- tietokantoja, Joroisten, Juvan, Pieksämäen, Leppävirran, Kuopion, Iisalmen, Maaningan, Nilsian, Varpaisjärven ja Kestilän seurakuntien henki- ja rippikirjoja vuosilta 1672-1928, Kuopion lastenkirjoja vuosilta 1749-1759, Kuopion seurakunnan vihittyjen luetteloa 1733-1749, Väinö Holopaisen sukututkimussivustoilleen laatimia ruotuluetteloita vuosilta 1629-1649 ja Savon linnaläänin kahdennusrykmentin miehistöluetteloita, sekä Savon rykmentin Kuopion komppanian pääkatselmusluetteloita vuosilta 1712-1721, kuten myös Kuopion käräjäoikeuden pöytäkirjoja vuosilta 1722-1731.

Varjageja koskevien tekstiosuuksien lähteinä on käytetty pääasiassa uusimpia yliopistotasoisia tutkimuksia. Merkittävältä osin isäpoikaketju rakentuu sukututkijoiden Tommy Koukan (2010-2012), Vilho (Ville) Jäppisen (2008) sekä Jouni Kurosen (2003) laatimien sotilas Antti Jäppistä ja Jäppilän pitäjän Jäppisiä koskevien selvitysten varaan. Työ ei pyri olemaan täydellinen sukututkimus- tai edes selvitys, vaan rajautuu käytännön syistä seuraamaan isä-poika ketjua. Pyrkimys on ymmärtää niitä olosuhteita, joissa kirjoittajan esi-isä Anders Jäppinen vaiherikkaan elämänsä eli. Luonnollisesti kysymys on myös pyrkimyksestä löytää kiinnekohtia sukuun. Mikä oli miehiään karoliinisotilas Andres Jäppin ja mistä hän oli kotoisin?

Tommy Koukka luetteli vuonna 2012 kaikki asiakirjalähteissä esiintyvät Jäppiset ja konstruoi ensimmäisenä todennäköisimmän isäpoika-linjaa yhdistävän polun Kuopion ja Pieksämäen Jäppisten sukujen välille. Tämä polku sai kiistattomat todisteet kesällä 2011 saatujen DNA-tutkimustulosten myötä, kun Kit 181241 ja 210071 välinen yhteys löytyi.¹ Myös Antti Jäppisen suvun isä-poika ketjussa vuorottelevat etunimet Anders, Lars ja Peer viittasivat tutkimuksen alkaessa juuri Pieksämäen Jäppilän ja Suontientaipaleen suuntaan. Tuomiokirjojen ja Kuopion komppanian katselmuskirjojen käännöksissä korvaamatonta apua antoivat kirjoittajan kaukainen sukulaismies, tutkija Veli-Pekka Toropainen Turun yliopiston Suomen historian laitokselta, sekä Savon rykmentin historiaan erikoistunut sukututkija Väinö Holopainen. DNA-sukututkijat, kielitieteilijä Jaakko Häkkinen, lääkäri Juhani Väyrynen ja puolalainen tri. Andrzej Bajor ovat antaneet niin ikään korvaamatonta apuaan tutkimustulosten tulkinnessa. Sukututkija Ann Rexe auttoi Heikki Jäppisen Kanadan vaiheiden selvittämisessä.

Pohjois-Savon Pieksämäen Jäppilän kylää ja entistä pitäjää pidetään yleisesti Jäppisten suvun kantaseutuna, joka ennen 1600-lukua kuului Juvan pitäjän Joroisten neljänneksen Hietaisten kymmenykseen. Jäppilän kylän alueella asui Jäppisiä jo vuonna 1541, jolloin laadittiin Savon ensimmäinen tunnettu verokirja. Jäppisten valtaamat alueet sijaitsivat Pieksämäellä Jäppilän kirkonkylän ja Suontienvälän välisellä alueella. Jäppiset muuttivat Joroisten ja Jäppilän tietämille mahdollisesti jo eräkaudella 1300-luvulla, tai viimeistään 1400-luvun puolivälissä, asettuen Jäppilän kirkonkylän ”Hikijärven päivänpuolelle” Hietaisten ja Suontien kymmenkuntien tienoille. Perimätiedon mukaan Jäppiset olivat seudun ensimmäisiä asukkaita.² Mahdollisesti varhaisempi kantaisä asettui jo 1000-luvun puolivälissä tai sen jälkeen Mikkelin tai Juvan seudulle joko länsisuomalaisen ekspansioon tai novgorodilaisten sotaretkien tahi kaupankäynnin yhteydessä? Mikkelin seudulla sijaitsivat nuoremman rautakauden ja viikinkiajan keskeiset asutuskeskukset, kuten Tuukkala ja Visulahti.³

¹ <http://www.familytreedna.com/public/n1c1/default.aspx?section=yresults>

² Lappalainen 1961, 97; Pirinen 1988, 381-386. Pirinen toteaa Joroisten seutukunnan olleen asutun jo 1400-luvulla, sillä siellä oli suuria seutukylä uuden ajan alussa.

³ Lehtosalo-Hilander 1988, 215-224; Pirinen 1988, 267-288 ja 408. URL: <http://www.narva.sci.fi/museo/arkeologia/rautakausi.html>

Perimätiedon mukaan ainakin osa Jäppisistä olisi tullut Savoon lännestä, eikä Karjalasta ja tähän uudet DNA-tutkimukset kiistatta viittaavat sekä Kit 181581 että kirjoittajan osalta. Myös sukunimi Jäppinen viittaa karjalaisuuden sijaan läntiseen kristilliseen perintöön.⁴ Viikin määritelmä on edellistä laveampi: ”Jäppisen nimi muistuttaa vahvasta esihistoriallisen kauden ja keskiajalle ulottuvasta germaanisesta, venäläis-karjalaisesta ja muusta vierasperäisestä vaikutuksesta Joroisten seudulla”.⁵ Nimi periytyy Jaakopista - Jakob - saaden Skandinaviassa variaation Jeppeson, Jeppe ja Jeppane, joista viimeistä tavataan yhä Saksassa ja Tanskassa.⁶ Kristinuskon saapuessa Karjalaan ja Itä-Karjalaan n. 1200–1300-luvuilla, syntyivät muunnokset Jaakko, Kauppi ja Jaap, Jappi, Jeppi, Jäppi ja edelleen Jепенpoika, Jeppesson, Jeppen, leppin, Jeppis, Jeppin ja Jäppin sekä Jäpitär. Jäppinen sukunimeä esiintyy 1500- ja 1600-luvuilta useista pitäjissä Karjalasta, kuten Uudellakirkolla 1557 Ihans Jeppinen, 1562 Ihannus Jäppinen. Muolaasta tiedetään vuodelta 1563 Nils Jäppinen, Viipurin pitäjässä 1549 Olli leppin ja Hans läppin, Jääskessä 1551 Heyno Jäppinen, Sakkolassa 1642 Anders Jäppinen, Kurkijoella 1631 Thomas Jeppin, Kiteellä 1642 Hans läppinen, Suistamolla 1638 Hanno Jäpinen. 1700-luvulla Jäppisiä asui myös mm. Antreassa, Hiitolassa, Muolaassa, Valkjärvellä, Kivennavalla, Käkisalmissa, sekä Impilahdella.⁷

Samoihin aikoihin nimi esiintyy myös Savossa sekä etu- että sukunimenä: Säämingissä 1550 leppi Affuonn, Vesulahdessa 1563 Niclis Jeppein ja Ihannus Jeppin, Juvalla (Joroisissa) 1561 Ihanus Jeppin – Jäppin – Jeppinen. Savon, tai Vienan Karjalan kautta lienevät tulleet myös Kajaaniin 1500-luvun puolivälistä alkaen merkityt Jäppiset, esim. 1647 Peer Jäppinen. Jäppi-muoto ei etunimenä ole rajoittunut vain Itä-Suomeen, vaan Jäppisiä löytyy eri puolilta maata mm. 1484 Tuuloksen Peer Jeppesson, 1551 Eurojoen Bertil läpelä, Somerolla talonnimi Jäppi, Luvialla talo Jäppilä ja Ilmajoen Jäpinkylä (Jäppi). Jääsken vuoden 1543 maakirjassa mainitaan Jäppisiä mm. Immalan kylässä, Jäppilässä, Soinilassa ja Hallilassa. Vanhin versio sukunimestä on vuoden 1541 veroluetteloon kirjattu leppin.

Vilho Jäppisen mukaan yhdenkään Joroisten Jäppisen ei tiedetä ajautuneen opintielle ennen 1800-luvun loppua. Veli Holapan mukaan osa Jäppisistä eteni siitä huolimatta ”maamiesaateliin” toimien sivutoimisina virkamiehinä, kuten lautamiehinä, kymmenysmiehinä, veronkerääjinä ja käräjien järjestäjinä omissa taloissaan.⁸ Tasapuolisuuden vuoksi on mainittava, että Jäppisistä löytyy myös kulkumiehiä, paatuneita roistoja ja murhamiehiä. Käsityöläisiäkin löytyy, kuten kyläseppiä Nilsiästä, Leppäviralta, Warkaudesta, Haukivuorelta, Savonlinnasta ja Viipurissa. Useiden sukupolvien ajan toimineita suutareita tunnetaan Pieksämäen Jäppilässä ja räätäleitä Viipurista.

Ensimmäisinä ylioppilastutkinnon suorittivat viipurilainen kauppakonttoristi Thomas Jäppinen vuonna 1872 ja Kymin kihlakunnan kruunuvoutina toiminut, niin ikään Viipurissa syntynyt Konstantin (Kosti) Jäppinen vuonna 1881.⁹ Pieksämäellä ilmeisen elinvoimaisen suvun isännät nauttivat pitäjäläisten arvostusta ja samat Jäppisen isännät istuivat mm. lautamiehinä jopa vuosikymmenten ajan. Niinpä vuonna 1880 oli luontevaa valita perustettavan kunnan nimeksi kansan suussa jo aikapäiviä vakiintunut Jäppilä, nykyisin jo lakkautettu kunta. Perimätiedon mukaan nimi viittaa erääseen rikkaaseen ”Hikijärven” Jäppiseen, jonka kerrotaan kaivaneen syvän kanavan lähellä olevaan Ahvenlampeen ja kattaneen sen siten, että lehmät saattoivat talvellakin käydä sulaa maata myöten järvellä juomassa. Ilmeisesti Ahvenlammelta Hiidenlampeen yhä vieläkin johtava kanava liittyy tähän tarinaan.¹⁰

⁴ Pirinen 1988, 408.

⁵ Viikki 2003, 83.

⁶ Iaeppes i Kiwla 1422, SB 399.

⁷ Suomen Sukututkimuseura/ Hiski historiakirjat. URL: <http://hiski.genealogia.fi/hiski?fi>. Osa Kannaksen Jäppisistä pakeni Joroisista Kannakselle mm. 1600-luvun katovuosia ja nälänhätää sekä sotaväenottoa.

⁸ Huovila; Liskola; Piilahti 2009, 218. Lautamiehet suorittivat myös oikeuden määrittämiä rajakatselmuksia ja ulosmittauksia, sekä toimittivat kirjalliset haasteet perille.

⁹ Ylioppilasmatrikkeli 1853–1899. URL: <http://www.helsinki.fi/ylioppilasmatrikkeli/1853-1899/>.

¹⁰ Kotiseutu no 20–21. 1.10.1910.

Hindrich Jäppinen toimi kihlakunnan kesäkäräjien lautamiehenä mm. vuoden 1674 kesäkäräjillä, samoin Andersin esi-isä Ihanus (Hannu) Jäppinen peräti 30 vuoden ajan vuosina 1555–1585.¹¹ Menestyminen luottamustehtävissä edellytti terävää talonpoikaisjärkeä ja erinomaista muistia, mikäli kirjoitustaito puuttui. Myös Jääskessä kihlakunnan ensimmäisten neljänneskunnan päällysmiehenä toimi Heikki Jäppinen ja karjanhoidon päällikkönä nautamies Anders Jäppinen.¹² Veijo Saloheimo on tutkinut itä-suomalaisten liikkuvuutta 1600-luvulla ja tiedetään erään Lauri Jäppisen muuttaneen Jäppilästä Laukon Kuivaisiin vuonna 1628. Toisen Lauri Jäppisen tiedetään lähteneen Kuopiosta Lappiin 1629.¹³ Myös Inkerinmaalla mm. Skuoritsassa tiedetään 1700-luvulla asuneen erään Jäppisen. Ehkä juuri Inkerinmaan Jäppisten jälkeläisiä ovat Virossa nykyään asuvat Jäppiset? Inkerinmaalta oli syntyisin myös nimekäs ruotsalainen taidemaalari ja 60-luvun lopulla mainetta niittänyt performanssitaiteilija Robert Jäppinen.¹⁴

Vuonna 1609 syttyneen Venäjän sodan alkaessa muutto jälleen helpottui ja myös silloin Joroista tiedetään muuttaneen Jäppisiä kohti pohjoista ja länttä. Jäppisiä on merkitty asuneen myös Kajaanin seudulla jo mahdollisesti 1400-luvun lopulla, mutta lähde on pidettävä epävarmana. Useampia Jäppisiä tiedetään asuneen Kainuussa vakituisesti 1500-luvun puolivälistä alkaen, esim. 1647 Peer Jäppinen.

Renki ja ruotusotamies Anders Jäppisen isä oli Juho Lapveteläisen renki Peer Jäppinen Kuopion Haminalahdelta. Tilattomasta väestöstä ei juuri löydy asiakirjalähteitä 1600-luvulta tai sitä edeltävältä ajalta, joten on mahdollista, että suku asutti Kallaveden länsirantoja, Haminalahtea, Kaislaistenlahtea, Hirvilahtea ja Tuovilanlahtea jo aikaisemmin 1500-luvun puolivälistä lähtien, jolloin kaskimaita laajennettiin Jäppilästä kohti pohjoista ja joka ekspansio hiljeni vuonna 1570 alkaneen Pohjoismaisen sodan melskeisiin.¹⁵ Mainittu aikahaarukka mahtuu myös fylogeneettisten ajoituslaskujen todennäköisyysmarginaaliin.

Ennen DNA-tutkimusta sukututkijat arvelivat sekä Kajaanin että Kuopion Jäppisten olevan eri sukua kuin Joroisten Jäppiset, koska asiakirjalähteitä ei ole löytynyt. Mahdollisesti myös Kainuun ja Oulun seudun Jäppiset ovat samoja Jäppilän Jäppisiä ja ehtivät vallata maansa Oulujärven rannoilta jo ensimmäisen savolaiseksianspanin mukana.

Vuosina 1573-84 Hietasten isäntinä mainitaan edelleen Ihanus ja Lasse Jäppinen. Vuosina 1585-87 isäntinä olivat Ihanus, Per Larss (Laurinpoika) ja Ihanus Jäppinen. Nähtävästi verokirjoihin on merkitty kolme sukupolvea. Vuonna 1588 mainitaan Joroisten Hietaisista Lasse Jeppine, Ihanus Jeppine, P Larss Jeppine ja Laur Jeppine. Ei ole tietoa, kuka oli toinen Laur Jäppinen.¹⁶

Suuren Pohjansodan alkaessa 1700, Ruotsin armeija otti ensimmäisenä sotavuonna sotaväkeen noin 25.000 suomalaissotilasta. Kaikkiaan otettiin noin 50 000 sotilasta, joista yli 40 000, eli noin 80% kaatui, tai kuoli tauteihin kotimaan tai ulkomaiden sotatantereilla. Luonnollisesti talonpojat vastustivat sotaväenottoa, toisaalta heidän maksamat verotulot muodostivat kruunun armeijan perustan ja tästä syystä rekrytointi kohdistui ensisijaisesti tilattomiin, renkeihin ja itsellisiin. Tämä oli myös palkkasotilas Anders Jäppisen tausta ja kohtalo. Vaihtoehtoja ei juuri ollut, sillä isäntien verokuorman alati kasvaessa ja varsinkin katovuosina väräytyminen sotilaaksi takasi edes jonkinlaisen toimeentulon, vuosipalkan, maapalan ja oman sotilastorpan ym. Jo vuoden 1676 ruodutusluetteloon on merkitty Peer Andersson Jäppinen Rytken kylän ruodusta n:o 35.

¹¹ Historiallinen Sanomalehtikirjasto/Mikkelin Wiikko-Sanomia No 40, 1863; Koukka 2012.

¹² Ylönen 1957, 176-177 ja 265. Koukka 2010. Jäppinen (Ville) 2008. Holappa, Veli: URL: <http://www.holappa.info/html/verot/nautamiehet.html>.

¹³ Saloheimo 1993, 22, 82 ja 99.

¹⁴ Suomen Sukututkimusseura. URL: <http://www.genealogia.fi/nimet/nimi76cs.htm>. Robert Jäppisen kotisivut: URL: <http://www.jappinen.se>

¹⁵ Viikki 2003, 61.

¹⁶ Koukka 2010, 12.

Peer oli palkkasotilas Anders Jäppisen isä. Myös Juvan ja Pieksämäen komppanioissa palveli samoja Pieksämäen Jäppilän Jäppisten jälkeläisiä, kuten Petter ja Gustaf Jäppinen. Niinpä Ruotsin Gävlessä 15.9.1720 pidetyssä Savon rykmentin pääkatselmuksen rivistöissä seisoivat saman aikaisesti sotamiehet Anders, Petter ja Gustaf Jäppinen.¹⁷

Genetiikkaa ja esihistoriaa

Asiakirjalähteiden ehtyessä sukututkimusta voi jatkaa DNA-tutkimuksen avulla, johon tässä tapauksessa osallistuivat vuonna 2010 kirjoittaja (Kit 181241), sekä yksi asiakirjalähteiden perusteella Pieksämäen Jäppisten vanhimpaan sukuryhmään kuuluva mieshenkilö (Kit 181586). Vuonna 2011 mukaan liittyi yksi Pieksämäellä nykyisin asuva henkilö (Kit 210071) ja loppukesästä 2012 tutkimuksen tilasi yksi Ruokolahdelta syntyisin oleva henkilö. Kaikkien tutkimuksen tilanneiden sukunimi on siis Jäppinen. Suhtautuminen DNA-sukututkimukseen vaihtelee ja tutkimukseen osallistuneet saivat kuulla varoituksia mm. tietosuojaa ja vakuutusehtoja koskevista vaaroista. Myös osa historian tutkijoista ja sukututkijoista suhtautuu edelleen DNA-tutkimuksiin epäilevästi, osan luonnehtiessa alaa fantasiaksi, vilkkaan mielikuvituksen tuotteeksi tai ”lapselliseksi huuhaaksi, jolla ei ole sukututkimuksen kannalta mitään merkitystä”.¹⁸

Tässä tapauksessa kaikki neljä osallistujaa teettivät isä-poikaketjussa lähes muuttumattoman Y-kromosomin 67 markkeerin tutkimuksen Family Tree DNA nimisessä yrityksessä Yhdysvalloissa. Tulosten mukaan kirjoittaja sekä Kit 210071 Pieksämäeltä kuuluvat samaan N1c1 Scandinavian II -ryhmään, kun taas Kit 181586 länsi-suomalaiseen I1d ryhmään. Ensin mainituille on tyypillistä SNP mutaatiot L500+ ja L1025-, joita on tavattu maamme lisäksi Venäjältä, Etelä-Baltiasta, Skandinaviasta, Iberian niemimaalta ja Brittein saarilta. Tällä hetkellä N1c1 haploryhmä jakautuu SNP mutaatioiden perusteella viiteen eurooppalaiseen alaryhmään: 1) North European Subclade (Z1936+, Z1935+), 2) North-Baltic Subclade (L1026+, L1022+), 3) South-Baltic Subclade (L550+, L1025+) ja 4) Scandinavian II (L550+, L1025-), sekä Ugric Subclade (Z1936+, L1034+). Scandinavian II ryhmää on tavattu noin 0–2% myös mm. Shetlannista, Islannista, Saksasta, Yhdysvalloista, Tsekistä, Puolasta, Turkista ja Kreikasta.¹⁹

Scandinavian II haploryhmää, joilla on SNP L550+ ja L1025- mutaatiot, kutsutaan vaihtelevasti itämerensuomalaisiksi, varjageiksi, ruseiksi, rus-varjageiksi, skandinaaveiksi, tai viikingeiksi. Käsitteiden käyttö on sekavaa ja on herättänyt jonkin verran keskustelua historioitsijoiden keskuudessa. Nk. Idäntielle siirtokuntiaan perustaneiden varjagien on arvioitu koostuneen käsityöläisistä, palkkasotilaista ja Novgorodin skandinaavisen kauppiaskillan jäsenistä, jotka kuuluivat Roslagenin seudulla eläneeseen nk. Rurikin heimoon tai klusteriin. Ryhmän erottaa muista ainakin markkeeri DYS716 = 27. Ryhmän osumia tavataan myös Varsinais-Suomesta, Hämeestä ja Savosta.²⁰ Alkuaan ryhmän on arveltu liikkuneen kansainvaellusajan ja merovingiajan kuluessa jostain Liettuan-Puolan-Pohjois-Saksan väliseltä alueelta kohti Tanskaa, Norjaa ja Etelä-Ruotsia. Toiset tutkijat pohtivat roomalaista rautakautta, sillä osumilla näyttäisi olevan jonkinlainen yhteys roomalaisen rautakauden asuinpaikkoihin mm. Ruotsissa ja Norjassa.

Varjagit liikkuiivat jo 500–700-luvuilla meritse, perustaen uusia siirtokuntia myös Kuurinmaalle, Saarenmaalle, Hiidenmaalle ja Ahvenanmaalle, sekä Suomenlahden molemmille rannoille.²¹ Myöhemmin viikinkiajalla varjagit tekivät pidempiä idänretkiä Mälarista, Roslagenista ja Gotlannista Laatokalle ja

¹⁷ Holopainen, Väinö 2010–2012. URL: <http://www.rajapuro.net/savojr/rykmentti.html>

¹⁸ Skeptisyys on siinä mielessä perusteltua, että DNA-tutkimuksen tulokset ovat jo asettaneet kyseenalaiseksi lukuisten asiakirjalähteisiin pohjautuvien sukututkimusten luotettavuuden.

¹⁹ URL: <http://www.familytreedna.com/public/N1c1/>

²⁰ Väyrynen 2012; Häkkinen 2012; Latvakangas 1982, 32.

²¹ URL: http://www.museum.ax/museum/arkeologi_viking.pbs; URL: <http://salmepaat.blogspot.com/2008/11/salme-shipfind.html>

edelleen Venäjän suuria jokia pitkin aina Bysantin Konstantinopoliin saakka, kun taas norjalaiset ja tanskalaiset purjehtivat länteen.²² Uusimmat arkeologiset tutkimukset viittaavat siihen, että myös Ahvenanmaalla Saltvikissa sijaitsi viikinkiajalla keskus, josta purjehdittiin eri puolille Itämeren ja ehkä kauemmaksikin.²³ Pitkät merimatkat tulivat mahdollisiksi puualusten rakennustaidon ja purjehdustaidon kehittymisen myötä. Matkakertomuksiaan varjagit kaiversivat riimukiviin (Runestones). Viimeistään 700-luvulta lähtien Itämerellä purjehdittiin 14–18 m pituisilla kölillä ja raakapurjeilla varustetuilla soudettavilla aluksilla.²⁴ Osin tästä syystä myös Iberian niemimaalla ja Brittein saarilla sekä Islannissa esiintyvän emäsparin L550+ mutaation oletetaan syntyneen Itämeren alueella.²⁵

Savon Jäppilän seudun asuttamiseen saattoi siis teoriassa osallistua Jäppisen veljespari – Jeppessonit, joista toinen edusti N1c1- ja toinen I1d-ryhmää. Tällaista ajatusta voisi perustella Joroisten Jäppisten suvun kahdessa veljeslinjassa sukupolvesta toiseen kertautuneilla etunimillä 1500-luvun alusta lähtien: Antti, Lauri ja Pekka.²⁶ Toisaalta tiedetään, että haploryhmä I1d- on asuttanut Länsi-Suomea jo pronssikaudelta lähtien, josta väestöä siirtyi merovingiajalta lähtien Savoan Mikkelin seudulle ja todennäköisesti myös Pohjois-Savoan Jyväskylän pohjoispuolisia vesireittejä pitkin. Kauppayhteydet ulottuivat jo silloin Laatokan Karjalaan asti sekä sisämaan vesireittejä että rannikkoväyliä pitkin, sekä Lounais-Suomesta ja Hämeestä kohti Mikkelin Tuukkalan ja Visulahtea vakiintuneita polkuja ja teitä pitkin. Tähän Savon voimistuneeseen läntiseen kulttuurivaikutukseen ovat viitanneet mm. arkeologit Pirjo Uino ja Aleksander Saksa, Laatokan Karjalaa ja Savoa koskevissa tutkimuksissaan.²⁷ Pirkko-Liisa Lehtosalo-Hilander on vastaavasti esittänyt, että viitteitä karjalaisesta hautauskulttuurista löytyy Savosta aikaisintaan 1100-luvulle tultaessa. Tutkija kiinnittää huomionsa Mikkelin seudun länsisuomalaisiin hautausmuotoihin 1100-luvulla, tulkiten Tuukkalan pitkien vainajien olleen länsisuomalaisia ja lyhyempien karjalaisia sekä alkuperäisiä kanta-asukkaita.²⁸ Liekö tällä jokin yhteys Jäppisten mieslinjan kokoon, sillä palkkasotilas Andres Jäppin sai sotilasnimikseen Jätte juuri suurikokoisuutensa perusteella? Geneettiset tutkimukset viittaavat siihen, että osa Savon väestöstä olisi asunut sijoillaan jo pronssikaudella ja esiroomalaisella rautakaudella. Voi kysyä, miten nämä käsitykset savolaisen heimon rautakauden ekspansiivisuudesta suhteutuvat edelliseen?²⁹

Y-kromosomin haploryhmien erot koskevat vain isältä pojalle periytyvää linjaa, eikä tuloksilla ole vaikutusta sukulaisuuteen äidin puolelta, sillä ihmisen perimä syntyy puoliksi äidin puolelta. Tai sitten äidit olisivat sisaruksia ja tähän kysymykseen Y-testi ei tuo vastausta. Jokaisella isällä on ollut oma erillinen äitinsä, jolla taas oma isänsä jne. Y-kromosomi edustaakin ikään kuin laajentuvan sukuvuuhkan äärimmäisen ohutta reunaviivaa. Teoriassa testiin osallistuneet voivat siis olla sukulaisia, joko velipuolia, tai serkuksia, joilla olisi kummassakin tapauksessa eri isät, mutta sama äiti.

Jaakko Häkkinen on jakanut skandinaavisen N1c1 varjagiryhmän SNP-mutaatioiden tarkkuudella uusiin (2013) alahaploryhmiin VL20→L550. Näitä ryhmiä ovat: *I Varangian*, *Scandinavian II* ja *III Finno-Baltian*. Scandinavian II jakautuu edelleen pienempiin alaryhmiin. Näiden kolmen ryhmän jälkeläispolvien yhteinen esi-isä eli roomalaisella rautakaudella, eräiden laskelman mukaan n. 1825 vuotta sitten. Näistä ensimmäinen alaryhmän perustajahaplotyyppin katsotaan viittaavan ruotsalaiseen/skandinaaviseen alkuperään (Roslagen – Birka – Sigtuna ja/tai Götanmaa), johon ryhmään myös prinssi Rurikin perhe nykytutkimuksen mukaan kuului.

²² URL: http://fi.wikipedia.org/wiki/Viikinkien_idäntie <http://www.viikinkiajanlaiva.net/>; <http://en.wikipedia.org/wiki/Varangians>; http://en.wikipedia.org/wiki/Varangian_Runestones.

²³ <https://kvambohall.wordpress.com/tag/saltvik/>

²⁴ Hedeager 2008, 16–18; Peets 2013, 2012 ja 2011, Salmen tutkimukset.

²⁵ Ks. Väyrynen, Juhani. The Walk through the Y Chromosome – Haplogroup N, WTY 2012: <http://koti.mbnet.fi/juhani39/> ja FamilyTreeDNA: <http://www.familytreedna.com/public/N1c1/>.

²⁶ Hillerdal 2006, 97 ja 103–105; Jäppinen, Viljo 2010.

²⁷ Uino 1997, 115 ja 118 ja 2003, 310–323 ja 347–348; Saksa 1998, 167–172; Mikkola 2006, 27–29. Edellä mainittujen tutkijoiden käsitykset ovat saaneet tukea 1990-luvun lopun jälkeisissä tutkimuksissa mm. Mikkelin Orijärvellä. Viikinkiajan läntisestä vaikutuksesta kertoo mm. 144 hopearahaa, joista vain yksi, Uqailidi-dirhemi, on itämainen.

²⁸ Lehtosalo-Hilander 1988, 215–219, 223–224 ja 258–259.

²⁹ Phylogenetic Network (Tree) 4.6.0.0. Time Estimates (TMRCA) of Finnish Tribes, N1c1. Väyrynen 2012. URL: <http://koti.mbnet.fi/juhani39/>.

Myös Scandinavian II ryhmän alaryhmät ovat mahdollisesti syntyneet Skandinaaviassa, ehkä Tanskassa, josta ryhmää siirtyi viikinkiekspansion mukana Norjaan ja Götanmaalle.³⁰ Jäppisen esi-isä kuului Häkkisen luokituksessa II *Scandinavian*- ryhmän alaryhmään 3b2a1.³¹ Osa Anders Jäppisen osumista sijaitsee viikinkien/varjagien asuinpaikoilla ja kaukopurjehdusreittien varsilla Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa, Skotlannissa, Ahvenanmaalla, Karjalassa, Venäjällä ja Ukrainassa. Myös osa kotimaisista osumista voi teoriassa liittyä viikinkien tai ruotsalaisen asutusaallon liikehdintään.³² Family Finder vertailu löytää osumia jopa Newfoundlannista, joista osa selittyy myöhemmin alkaneella Amerikan siirtolaisuudella. Sadoilla Family Finder osumilla ei kuitenkaan liene tämän tutkimuksen kannalta suurtakaan merkitystä.³³

Talvella 2012 skandinaavien ja balttien erottavaksi tekijäksi löytyi noin 3000 vuotta vanha emäsmutaatio SNP L1025, joka skandinaaveilla on L1025- ja balteilla L1025+. Anders ja Pål Jäppinen kuuluivat SNP L1025- ryhmään N1c1a1a1a1.³⁴ Ryhmää kutsutaan FamilyTree DNA:n Rurikid tutkimuksessa proto-Rurikid klaaniksi. Proto-Rurikid klaaniin on luokiteltu osumat, joiden yhteinen esi-isä eli alle tuhat vuotta aikaisemmin Rurikin oletetusta syntymäajasta laskien. Toistaiseksi yhtenäistä mallia luokittelulle ei ole ja niinpä kukin tutkimusprojekti laatii omat luokittelunsa omista lähtökohdistaan ja tutkimukselle asettamistaan päämääristä riippuen, josta johtuen kukin tutkimukseen osallistuva henkilö voi löytää itsensä eri ryhmistä. Myös eri projektien ajoituslaskelmien keskinäisissä vertailuissa löytyy virheitä, joita ei ole toistaiseksi kyetty tarkemmin määrittämään.

Rurikin isälinjan ryhmän yhteisen varjagi esi-isän katsotaan siis eläneen roomalaisella rautakaudella noin 1800–2200 vuotta sitten jossain Liettuan, Puolan tai Pohjois-Saksan rannikolla (muinaispreussilaiset). Tämän esi-isän jälkeläispolviin kuuluu useita venäläisiä, liettualaisia, puolalaisia ja brittiläisiä ruhtinas- ja aatelissukuja, kuten mm. Lobanov-Rostowski, Woroniecki, Pytzyna, Stuart, Kartsev jne.³⁵ Tänään mainitun varjagikantaisän jälkeläispolvien pääluku voidaan laskea tuhansissa, jos kohta kymmenissä tuhansissa henkilöissä. Tässä yhteydessä on myös syytä huomauttaa, että varjagit tuskin pitivät itse itseään ”ruotsalaisina”, ”norjalaisina”, ”tanskalaisina” tai ”suomalaisina”, sillä rautakauden yhteisöt olivat etnisesti sekoittunutta ryhmää. Jopa ammattitutkijat tuntuvat välillä unohtavan tämän, puhumattakaan harrastajista, joiden käsityksillä ei usein ole mitään tekemistä geneettisen sukututkimuksen kanssa.³⁶ Edellinen ei toki sulje pois sitä mahdollisuutta, etteikö etnistä syrjintää olisi harjoitettu jo esihistoriallisena aikana.

Anders Jäppisen esi-isä rantautui mahdollisesti Lounais-Suomeen jo merovingiajalla tai viikinkiajalla. Näin voi päätellä ainakin kyseisen haplotyyppin korkeammasta diversiteetistä (TMRCA), eli mutaationopeuksista Lounais-Suomen alueella, sekä 12–17 markkeerin osumista Turun saaristossa, Satakunnassa ja Etelä-Hämeestä aina Savoon ulottuvalla kaistaleella, jolle alueelle osuvat nuoremman rautakauden ja varhaiskeskiajan sisämaan keskeiset kauppareitit. Osa Lounais-Suomen osumista saattaa liittyä myös myöhempään 1100-luvulla alkaneeseen laajempaan skandinaaviseen kolonisaatioon Suomenlahden rannikolle.³⁷ Mahdollisia rantautumispaikkoja ovat myös Koivisto, Viipuri, tai Kurkijoki, joissa sijaitisi kauppapaikkoja linnoituksineen ja käsityökeskuksineen.

³⁰ Laajempia muuttoliikkeitä koskeviin ajatuksiin tulee suhtautua varovaisesti, sillä on hyvin mahdollista, että vain yksi mies on liikkunut paikasta toiseen ja tuottanut riittävästi jälkeläisiä. Toiseksi varjagien osumat Norjassa näyttäisivät osuvan yksin jo huomattavasti aikaisemman nuoremman roomalaisen rautakauden hautalöytöjen kanssa.

³¹ Häkkinen 2012–2013. URL: <http://www.elisanet.fi/alkupera/N1c1tree.pdf>, <http://www.elisanet.fi/alkupera/Rurikid.pdf>.

³² <http://www.semargl.me/en/dna/ymna/haplotypes/maps/153/>.

³³ URL: http://en.wikipedia.org/wiki/L'Anse_aux_Meadows.

³⁴ URL: http://www.isogg.org/tree/ISOGG_HapgrpN.html.

³⁵ URL: <http://www.familytreedna.com/public/rurikid/default.aspx?section=ycolored>.

³⁶ Hillerdal 2006, 103.

³⁷ Sähköposti Juhani Väyryselä 31.3.2011. (Ks. Tarkemmin URL: <http://koti.mbnet.fi/juhani39/>).

Osa 67 markkeerin osumista löytyy Venäjän Ilmajärven rannalta, jonne perustettiin noin 860 jaa Rurikin linna, eli skandinaavisissa saagoissa mainittu Holmgårdin kaupunki.³⁸ Eräät tutkijat tulkitsevat SNP L1025- mutaatioiden pitoisuuden olevan niin runsasta venäläisessä väestössä, että mutaatio olisi tapahtunut ennen L1025+ mutaatiota Valkeajärven eteläpuolella, jossain Belozerskin ja Vologdan välillä.³⁹

Arkeologien mukaan Karjalaan ja Venäjälle asettuneet skandinaavit olivat joka tapauksessa löydetyn esineistön perusteella Ruotsin Mälarin alueelta tulleita kauppiaita, käsityöläisiä ja sotilaita, joiden oletetaan sulautuneen suomalaisten muodostamaan kantaväestöön 1–3 sukupolven aikana muodostaen nk. Rusien kulttuurin.⁴⁰ Siirtokuntien hautaustavat ja esineistö, kuten pronssiset kupurasoljet, sekä miekat viittaavat esineistön kuuluneen skandinaaveille ja suomalaisille. Naisten asusteet ja korut erottuvat selvästi slaavien käyttämistä koruista ja niitä on löydetty samoilta tarkkaan rajatuilta skandinaavien asuinpaikoilla kuin miesten aseita.

Sekä miesten että naisten haudoista löydetyt Torin vasarakorujen ym. esineiden perusteella siirtokuntien on ajateltu tulleen Ruotsin Mälarinjärven seudulta ja Gotlannista.⁴¹ Toisaalta ensimmäiset varmat merkit slaavien ekspansiosta Novgorodin alueelle ovat vasta 900-luvulta ja ne liittyvät Holmgårdin jälkeisen Novgorodin kaupungin perustamiseen.⁴² Venäjälle asettuneiden viikinkien/varjagien on ajateltu pitäneen tiiviitä yhteyksiä Skandinaviaan 800-luvulta aina 1000-luvulle, joka auttoi heitä säilyttämään identiteettinsä ja ajattelutapansa useiden sukupolvien ajan.⁴³ Nykyään enää harva tutkija kiistää viikinkiajan skandinaavien vaikutusta ja siirtokuntien perustamista Venäjälle. Sen sijaan 1000-luvun lopulla eläneen munkki Nestorin kronikassa esiintyvää kertomusta kolmen skandinaavisen ruhtinaan (Rurik, Sineus ja Truvor) perustamasta Venäjän valtakunnasta pidetään yhä kiistanalaisena, koska kronikoiden tieteellisen relevanssin ei katsota olevan riittävää. Eikö saman pitäisi periaatteessa koskea myös pohjoismaisia saagoja, joita länsimaiden historioitsijat käyttävät lähteinä?⁴⁴ Keskustelua värittää yhä normanistisen ja antinormanistisen teorian poliittiset lähtökohdat, joka näkyy geneettisessä sukututkimuksessa sekä tutkijoiden että harrastajien kirjavina tulkintoina.

Elokuussa 2011 löytynyt ensimmäinen lähiosuma (Kit 210071) osoittaa kiistatta Kuopion Jäppisten sukuhaaran olevan lähtöisin Pieksämäen Jäppilästä. Andersin varhaisimmat asiakirjalähteissä mainitut esi-isät olivat näin ollen noin 1470 syntynyt Pål leppin ja noin 1500 syntynyt Lars läppine, jotka asuivat Jäppilän nykyisessä taajamassa sijainneesta talosta Heikinjärven rannalta, Vesikansan kuudenneksessä. Myöhemmin suvun kasvaessa, osa muutti muutaman kilometrin pohjoiseen Suontientaipaleen Kukkolaan ja osa vielä pohjoisemmaksi Hietaisen kylään. Vertailussa 25 markkeerille eroa löytyy vain 3 mutaatiota ja 67 markkeerin vertailussa 6 mutaatiota. Tutkimukseen osallistuneiden (Kit 181241 ja 210071) yhteisen esi-isän kalibroitu todennäköinen etäisyys on laskuriohjelmasta riippuen 388–540 vuotta +/- 179 vuotta.

³⁸ Carlsson & Selin 2012; Saksa 1998, 131–149; Uino 2003, 318–320 ja 1997, 113–117; Pirinen 1988, 289. Holmgård tunnettiin 1100-luvulta lähtien Novgorodina, jolloin myös Savo kuului idän kirkon valtapiiriin.

³⁹ Sähköposti Andrzej Bajor: lta 16.1.2013.

⁴⁰ Hedenstierna-Janson 2006, 160 ja 169; Hillerdal 2006, 93. Androushchuk 2006, 96; Olausson 2006, 66; Edgren 2000; Callmer 1971, 68.

⁴¹ Hillerdal 2006, 101; Sholman 2005, 9; Duczko 2004, 253–258; Zakharii 2002, 13–27 ja 56–69. Nestorin kronikan, kuten myös islantilaisien saagojen asema tieteellisenä lähteenä on yleensä historioitsijoiden keskuudessa kyseenalaistettu. Nykyään kulttuurihistoriallinen tutkimus ei kuitenkaan lähtökohtaisesti väheksy mitään lähteitä.

⁴² Kriiska & Tvauri 2007, 159.

⁴³ Hillerdal 2006, 94. Arkeologisten tutkimusten mukaan on varjagien asuttamat alueet voitu rajata ja ajoittaa verrattain tarkasti suurten jokien varsille. Koko aineisto taas osoittaa, että kyse oli korkeintaan muutamien perheiden ja sukujen kokoisista ryhmistä. Samoin materiaalista on voitu päätellä, että varjagien aktiiviset alueet laajenivat vähitellen etelään ja itään Volgalta Dneprin ja Smoleskin alueille. Jotkut antinormanistit ovat sen sijaan esittäneet, että skandinaavien slaavilaisväestöön sulautuminen olisi tapahtunut jopa yhden sukupolven kuluessa.

⁴⁴ Häkkinen 2012. Hillerdal 2006, 103; Latvakangas 1982, 40–43. Tutkijoiden mukaan Rurikin skandinaavista alkuperää puoltaa kolme eri tieteenalan näkemystä. Ensimmäisenä historiallinen todistusaineisto, ensisijaisena Nestorin kronikka, toiseksi nimistöä ja nimiä koskeva skandinaavinen etymologia ja kolmanneksi geneettinen todistusaineisto. Häkkinen mukaan onkin epäolennaista pohtia, oliko Rurik historiallinen, vai myyttinen henkilö, joka tuli Skandinaviasta tarkalleen kronikan mainitsemana päivänä? Se, oliko Rurik todellinen henkilö, voi jäädä lopulta ratkaisematta, mutta tämän hetken geneettiset tutkimukset viittaavat ilman joka tapauksessa siihen, että joku mieshenkilö tuli Skandinaviasta Venäjälle perustaen dynastian, jonka jälkeläisiä ovat monet nykypäivän tunnetut ruhtinas- ja aatelissuvut Venäjällä. Voimme kutsua tuota miestä ”geneettiseksi Rurikiksi”. Erikoista on se, että samaan aikaan, kun Nestorin kronikan relevanssi on kyseenalaistettu, pidetään 1200-luvun Henrik Lättiläisen kronikkaa relevanttina historiallisena lähteenä.

Tämä merkinnee sitä, että Andersin esi-isä muutti Joroisista Kuopion seudulle 1500–1600-lukujen aikana. Tähän ajanjaksoon sopii yksi asiakirjoista hävinnyt henkilö: Lars Andersson Jeppin, joka esiintyy poikansa Andersin ja tyttären Helgan kanssa viimeisen kerran Pieksämäen henkikirjassa vuonna 1663.⁴⁵ Tätä ajatusta tukee myös se, että muutamaa vuotta myöhemmin 1672 mainitaan Kuopion maakirjassa Lars Jäppinen Hirvilahdelta, 1676 Peer Andersson Rytlyn kylän ruodussa no 34, 1679 Peer Jäppinen Haminalahdessa ja 1693 Kuopion maakirjassa rengit Johan Jäppinen Haminalahdesta ja Lars Jäppinen Wehmasmäeltä.

Anders Jäppisen 12 markkeerin/yhden mutaation etäisyydeltä löytyy FTDNA:n mukaan osumia seuraavasti: 7 Suomesta, 4 Norjasta, 5 Venäjältä, 1 Skotlannista, 2 Englannista ja 2 Ukrainasta (Itä-Euroopan vuoristolinja Itävalta-Unkari-Karpaatit)⁴⁶. Etäisyys näihin henkilöihin on 67 markerin vertailussa 13–16 mutaatiota, eli kaikki asettunevat roomalaiselle rautakaudelle tai kansainvaellusajalle. Venäjällä osumien suurin tihentymä on Novgorodissa (Holmgård), josta löytyy peräti kahdeksan 700–1200-lukujen väliin ajoittuvaa 67 markkeerin osumaa 11–13 mutaation eroilla.

Yhden norjalaisen, skotlantilaisen, englantilaisen, tsekkiläisen, latvialaisen, kreikkalaisen ja karjalaisen osuman yhteinen esi-isä eli fylogeneettisen analyysin mukaan merovingiajalla (pre viikinkiaika) noin 600–700-luvuilla (1400.48 +/- 196.33y).⁴⁷ Pieksämäen lähiosuman jälkeen seuraavaksi vanhin osuma on noin vuodelta 836 (Kit 236032). Kahden venäläisen (Kit 152887 ja 210330), yhden englantilaisen (N15255) ja yhden kreikkalaisen (Kit 229357) osumat ajoittuvat laskuriohjelmien mukaan noin 700-luvulle tai vanhemmaksi. Joidenkin tutkijoiden mukaan Andersin sekä Kit 152887 ja 210330 yhteinen esi-isä eli kuitenkin viikinkiajan lopulla tai varhaiskeskiajalla. Eri tutkimusten mukaan ryhmään kuuluu useita ruhtinas- ja aatelissukuja aina Kiovan valtakunnan perustajista Hålmgordin ja Novgorodin prinsseihin. Eräiden tulkintojen mukaan kittien 181241, 210071, 152887, 210330, 152886 ja 199033 yhteisen esi-isä oli Novgorodin prinssi Vladimir the Great, eli Pyhä Vladimir Kiovalainen, tai joku hänen pojistaan? Vladimir Suurella ja hänen pojillaan tiedetään olleen lukemattomia irtosuhteita ja ruhtinaiden aviottomia lapsia syntyä eri puolille valtakuntaa sinne, missä ruhtinas tai hänen miespuoliset jälkeläisensä sattuivat kulloinkin liikkumaan. Ajoitukset voivat kuitenkin muuttua huomattavasti vanhemmiksi uusien SNP löytöjen ja laskuriohjelmien kehittymisen myötä.⁴⁸

Kesällä 2013 toteutettu Y-DNA67 päivitys 111 markkeeriin ei tuonut dramaattisia muutoksia tähän mennessä tehtyihin tulkintoihin. Tutkijat ovat pohtineet markkeerin DYS712 merkitystä, joka on Rurikid- klaanilla 22, mutta kirjoittajalla epänormaalin korkea 27. Mutaatiot ja takaisinmutaatiot ovat kuitenkin niin sattumanvaraisia, ettei erottavia johtopäätöksiä voida toistaiseksi tehdä. Vaadittaisiin vähintään yksi uusi SNP erottamaan Rurikidin tai muut klusterit muista varjageista. Kyse on myös siitä, kuinka klusterit pitäisi sitoa historian aikajanaan? Puhutaanko viikinkiajasta, merovingiajasta, vai roomalaisesta rautakaudesta? Mielenkiintoa herättää yhä se, että samaan DYS533=12; DYS635=22- klusteriin kuuluvat Kitit 234674, 229579, 152886, 210307, 178286 ja 181241 ovat maantieteellisesti täysin hajallaan Suomessa, Norjassa, Venäjällä ja Espanjassa. Uusimmissa arkeologisissa ja historiallisissa tutkimuksissa on toisaalta korostettu ihmisten liikkuvuutta kaikkina aikakausina, joten olisiko myös geneettistä sukututkimusta harrastavien syytä laajentaa näkökulmiaan?

Toukokuussa 2014 tehdyn päivityksen myötä haplotyyppi N1c1 muuttui muotoon N-M178 ja samalla tarjolle tuli lukuisia maksullisia SNP lisätestejä. Samalla 18 kertyneestä 12 markkeerin osumasta noin puolet putosi pois. Jäljelle jäi vakiintunut L550+, L1025- ryhmä, jonka osumia löytyy Ruotsista, Norjasta, Tanskasta, Saksasta, Skotlannista ja Venäjältä.

⁴⁵ Koukka, Tommy 15.12.2012;. (Ks. myös Jäppinen, Vilho 2008).

⁴⁶ URL: <http://www.semargl.me/en/dna/ytDNA/search> (Search: 181241)

⁴⁷ Juhani Väyrynen 30.5.2011.

⁴⁸ URL: <http://www.semargl.me/en/dna/ytDNA/search> (Search: 181241)

Harvinaisempaa mutaatiota DYS390=22 esiintyy Suomessa, Ruotsissa, Tanskassa, Norjassa, Brittein saarilla, Ukrainassa ja Venäjällä viikinkien purjehdusväylien varrella. Lokuksen DYS537 alleeli on 8, kuten itämerensuomalaisilla ja balttilaisilla, kun taas itäsuomalaisilla ja karjalasta peräisin olevilla henkilöillä se on 9. DNA-tutkimuksen mukaan Pål (1470) ja Lars Jäppinen (s. 1500) Jäppilästä ovat Anders Jäppisen vanhimmat asiakirjalähteissä mainitut esi-isät.⁴⁹ Kit 253225 kuuluu karjalaiseen N1c1 klusteriin, joten yhteistä suoran isälinjan esi-isää ei voi Joroisten Jäppisten kanssa olla ainakaan muutamaan tuhanteen vuoteen. Toistaiseksi avoimeksi jää siis kysymys, tulivatko Jäppiset Savoon Karjalan suunnalta, vai Lounais-Suomen kautta? Viimeksi mainittua reittiä tukee kaikkien varjagiosumien konsentraatio, mutta siihen on suhtauduttava varauksella niin kauan kun Venäjällä saatujen osumien sijaintitiedot puuttuvat.⁵⁰

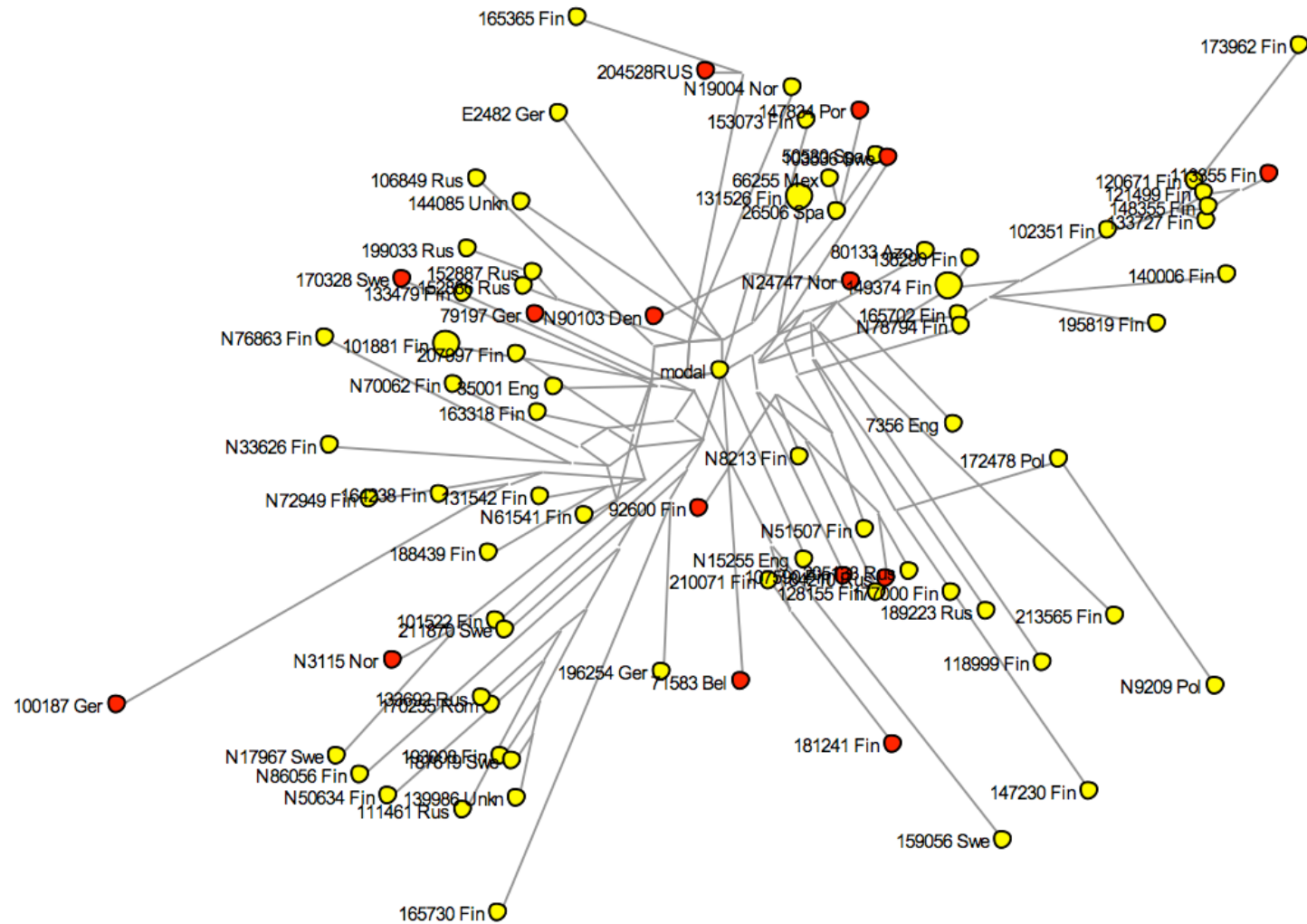
Koska aluksi mainittu toinen testattu edustaa I1 haploryhmää, jää avoimeksi niin ikään kysymys, ovatko Joroisten Jäppiset lopulta yhtä sekoittunutta ryhmää kuin varjagi esi-isätkin todennäköisesti olivat? Genetiikka sukututkimuksessa on varsin nuori ala ja tutkimus tuo päivänvaloon uusia tuloksia lähes päivittäin. Varsinkin SNP- emäsparien uudet tulokset voivat muuttaa tämän hetkisiä käsityksiä oleellisesti, samoin laskuriohjelmien kehittyminen, jonka myötä ryhmät jakautuvat aina vain pienemmiksi.

Niinpä osa edellä esitetyistä käsityksistä tarkentunee tulevaisuudessa ja osa voi jopa jäsentyä kokonaan uudelleen. Virhetulkinnoista voi syyttää lähinnä kirjoittajan pintapuolista tietämystä. Tämän hetken tutkimustulokset viittaavat joka tapauksessa siihen, että Jäppisten kanta-isä oli todennäköisesti Mälärin alueelta tai eteläisestä Skandinaviasta Lounais-Suomeen tai Novgorodin suunnalle seilannut varjagi, jonka jälkeläiset asettuivat Lounais-Suomeen, Viipuriin, Kurkijoelle, tai Rurikin linnaan Holmgårdiin kauppamatkojen, siirtokuntien tai legendaarisen varjagikaartin mukana. Sittemmin kehitys johti kokonaisen valtakunnan perustamiseen.⁵¹

⁴⁹ Koukka, Tommy 18.8.2010.

⁵⁰ Kartalla sijaitsevien osumien pohjalta tehtyihin johtopäätöksiin mahdollisista muuttoliikkeistä tulee luonnollisesti suhtautua varovaisesti. Koska osa testaajista salaa tuloksensa, vaikeuttaa se entisestään johtopäätösten tekemistä.

⁵¹ Häkkinen 2012. URL: <http://www.elisanet.fi/alkupera/Rurikid.pdf>

Tähän mennessä tutkitut 85 varjagia fylogeneettisessä puussa TMRCA 2512 \pm 212. Punainen nodus SNP L550+.⁵²

⁵² Väyrynen 2012, URL: <http://koti.mbnet.fi/juhani39/>

Anders Jäppisen sukua isäpoika-ketjussa

1. Sukupolvi

leppin, Pål, Jäppin s. n. 1470, k. n. 1552 Jockas, Vesikansa, kuudes kymmenennes. Merkitty vuoden 1541 maaluetteloon Juvan pitäjän Vesikansan neljänneksen kuudenteen kymmenyskuntaan viiden veromarkan tilalle. Tilalla oli neljä joustaa, eli työkykyistä miestä. Myöhemmin arviokunnasta muodostettiin Jäppilän kylän talo no 3. Pålia ei enää mainita vuoden 1552 maakirjan jälkeen. Tämä on toistaiseksi vanhin tiedossa oleva asiakirjamerkintä Savon Jäppisistä. Lapset:

1. Lars s. n. 1504. k. n. 1564 Jockas, Jorois, viides kymmenennes
2. Ihanus s. n. 1510. k. 1583 Jockas, Jorois
3. Philpus s. n. 1506. k. n. 1552 Jockas, Jorois
4. Jont s. n. 1508. k. n. 1571 Jockas, Jorois, Soondie tijendhe
5. Per s. n. 1510 Jockas, Jorois
6. Niclis s. n. 1512 Jockas, Jorois

2. Sukupolvi

läppin, Ihanus s. n. 1510 Jockas, Jorois. k. n. 1583. Ihanus (Hannu) ja Pål Jäppinen mainitaan ensimmäisen kerran maakirjassa vuosilta 1546–1550, jolloin he asuivat seitsemän veromarkan tilalla Vesikansan neljänneksen kuudennessa kymmenkunnassa. Vuosina 1561–1579 toiseksi isännäksi on merkitty Lars Jeppin, joka oli Vilho Jäppisen arvion mukaan Ihanuksen poika.⁵³ Vuoden 1571 hopeaveroluettelon mukaan Joroisten neljänneksen Hiettaisten kymmenkunnan isäntinä olivat Ihanus leppin ja Lasse leppin. Tuolloin muualla Savossa ei asunut Jäppisiä. Vuosina 1573–1584 Hiettaisten isäntinä mainitaan edelleen Ihanus ja Lasse Jeppin. Vuonna 1579 tilan veromarkkaluku nousi kahteentoista.

Vuosina 1585–1587 isäntinä olivat Laur, Per ja Ihanus Jeppin. Verokirjoihin on tuolloin merkitty kolme sukupolvea. Vuonna 1588 isäntinä mainitaan Lasse Jeppine, Ihanus Jeppine, P Larss Jeppine ja Laur Jäppine. Ei ole tarkempaa tietoa, kuka oli toinen Lars Jeppine. On siis mahdollista, että juuri hän muutti ensimmäisenä Jäppilästä Kuopion seudulle, asettuen Kallaveden länsirannalle ja jäljempänä mainitut Lauri, Antti ja Pekka olivat hänen jälkeläisiään. Ihanuksen omaisuus käsitti vuoden 1571 hopeaveroluettelon mukaan: *Kuparia viisi markkaa, yksi hevonen, arvo 15 markkaa, kaksi lehmää ja nuorta karjaa viisi, yhteenlaskettu arvo 43 markkaa ja yksi äyri*. Vuodesta 1610 tila mainitaan autioksi.⁵⁴

Ihanus toimi kihlakunnanoikeuden lautamiehenä lähes 30 vuoden ajan vuosina 1555–1583 ja sen jälkeen tehtävässä jatkoi vuodesta 1584 lähtien poika Laur. Jeppin.⁵⁵ Vuoden 1598 sakkoluettelossa mainitaan lautamiehenä Olef Jeppine, joka toimi tehtävässä ainakin vuoteen 1604. Vuonna 1600 lautamiehenä toimi Ihanus Jeppin ja vuonna 1601 Oluff sekä Ihanus Jeppinen. Vuoden 1635 henkikirjassa mainitaan Lautamies Lars Sackå Pieksämäen Hietaisista.⁵⁶

⁵³ Jäppinen, Vilho 2008, Taulu n:o 2.

⁵⁴ Nilsson 2013. Juhana III:n aikana 1570-luvulla syttynyt rajasota nk. ”25-vuotinen sota”, tai Venäjän sota (1570–1595), jona aikana laaja veroautioituminen Savossa yleistyi, jatkuen aina 1600-luvun alkuun.

⁵⁵ Lappalainen 1961, 302. Koukka 2012.

⁵⁶ Osa Kukkolan Jäppisistä otti jostain syystä käyttöönsä Sackå sukunimen, joka oli ehkä sotilasnimi, josta nykyinen epävirallinen kylännimi Sakonkylä todennäköisesti periytyy.

Vuosina 1646–1658 lautamiehenä toimi Lars Peersson Jäppinen L Pieksämäen Jäppilästä. Lautamiehet muodostivat talonpoikaisen lautakunnan, johon kuului 12 hyvämaineista isäntää, jotka nauttivat laajaa luottamusta. Usein lautamiesten työ kesti vain lyhyen aikaa, jopa yhden oikeudenkäynnin ajan.

Olavinlinnan laajennustöissä tarvittiin runsaasti tarvikkeita ja raaka-aineita, kuten kalkkia, joita linnaläänin talonpojat olivat velvollisia toimittamaan. Joroisten käräjillä tuomittiin Ihanus Jeppin kolmen markan sakkoon niskoittelusta, sillä hän ei ollut muiden asianosaisten kanssa toimittanut kalkkia Savon linnaan määräämäänsä.⁵⁷

Lapset:

1. Lars s. n. 1535. k. n. 1599
2. Petar s. n. 1535. k. n. 1562
3. Thomas s. n. 1540?

3. Sukupolvi

Jeppine, Lau s. n. 1535. k. n. 1599. Lars (Lauri) Ihanuksen poika mainitaan yhdessä Ihanuksen (Hannu) kanssa vuonna 1561 yhdeksän veromarkan tilalla Hietasten kymmenyskunnassa. Se on arviokunta N:o 671 (myöhemmin Jäppilä N:o 3). Juvan käräjillä käsiteltiin 16.3.1564 Laurens Jhanuxenpoicaa ja Laurens Poualssonia koskeva asia, jossa molemmat tuomittiin sakkoihin: ”*Dömdis Laurens Jhanuxenpoica Jeppin oc Laurens Poualsson Jeppin huartere sac tiil 3 mc för 1 blonatt the slog huar annan, epter 12 men.*”⁵⁸ Serkukset saivat kumpikin kolmen markan sakot keskinäisestä mustelmiin johtaneesta nahistelusta. Tuomion antoi kahdentoista miehen ryhmä.

Saman vuoden heinäkuussa 10.7.1564 istuivat samaiset serkukset syytettyjen penkin sijaan uskottuina miehinä Joroisten käräjillä. Vuosien 2010–2012 aikana tehtyjen DNA-tutkimusten perusteella voidaan olettaa, että Lauri Ihanuksenpoika Jäppinen oli Kuopion Haminalahdessa syntyneen sotilas Anders Jäppisen esi-isä.

Lauri oli todennäköisesti myös kirjoittajan ja tutkimukseen osallistuneen Pieksämäen Jäppilän Kit 210071:n yhteinen esi-isä. Fylogeneettinen ajoituksen mukaan Lauri Ihanuksenpoika Jäppinen eli noin 388–440 +/- 179 vuotta sitten. Vuoden 1664 maaluettelon mukaan arviokunta 681 oli edelleen Jäppisten hallussa.

Lapset:

1. Pehr s. n. 1560 Jockas, Jorois. k. n. 1638
2. Olof s. n. 1562. k. 1623
3. Ihanus s. n. 1565. k. 1643
4. Filip s. n. 1568. k. 1622
5. Nils s. n. 1570. k. n. 1624
6. Lars s.n. 1572. k. 1633 Jockas, Jorois, Hietais
7. Anders s. n. 1570

⁵⁷ Pirinen 1954, 31–32.

⁵⁸ Pirinen 1954, 163.

8. Johan s. n. 1576

9. Anders s. n. 1578 (Anders ja Johan Jäppinen on merkitty karanneeksi Venäjälle).⁵⁹

Jäppisten suku sai 1500-luvulta lähtien yhä vaikutusvaltaisemman aseman ja suvun jäseniä toimi kymmenien vuosien ajan Juvan kihlakunnanoikeuden lautamiehinä ja myöhemmin kymmenkuntamiehinä. Jäppisten isännöimien arviokuntien yhteispinta-ala oli 1500-luvulla noin 90 km². Lisäksi heinämaita ja niittyjä oli vallattu jopa kuuden peninkulman päästä Suonenjoelta sekä Suontien- ja Vihtaselän saarista. Puruveden etelärannalla vieläkin sijaitseva Jäppisen lahti lienee ollut suvun kalavesiä. Tästä syystä Hiettaisten kymmenkuntaa kutsuttiin usein Jäppisten kymmenkunnaksi, kunnes Hiettaisten ja kappeliseurakunnan nimeksi vakiintui lopulta pysyvästi Jäppilä. Vielä 1900-luvun alussa puhuttiin yleisesti Jäppilän kunnan sijaan Jäppisestä.⁶⁰ Kaskimaiden sijaan Jäppisiä ja muita savihiesualueen isäntiä kiinnosti jo 1500-luvulla kehittyneempi peltoviljely ja karjanhoito, sekä niityt ja kaukaisetkin heinämaat.⁶¹ Tuolloin Juho ja Lauri Jäppisen omistaman arviokunnan no 671 rajat määriteltiin riittävän tarkasti: ”lampi- ja järvikaupalla”:

Puolet Hikijärvestä, puolet Mononmaasta, Hikijärven päivänpuoli, Lylyntaipale, Jaanintaipale, Huhtijärven päivänpuoli, Hiukkasejärven pää, Tuomiojärven pää, Tetripuron päivänranta, Hevonsuon pää, osa Laihaaluhtaa, osa Haapainalustaa ja osa Ketrunkaarta.

Kun taas Ihanuksen pojan Thomaksen arviokunta 681 sijaitsi alueella:

Hikijärven rantaa, osa Mononmaasta, Kotamäki, Kotapuron luehpuoli, Kotajärven eteläranta.

4. Sukupolvi

Jäppinen, Anders s. n. 1570. Vuosien 1621–1624 maakirjassa mainitaan Peer ja Anders jäppinen. Todennäköisesti he olivat veljeksiä, koska heidän nimensä on alekkain veroluetteloissa ja Andersilla oli Lars-niminen poika, joka näin ollen olisi saanut nimensä isoisänsä mukaan.⁶²

Lapset:

1. Anders s. n. 1590 Juva, k. 1663?

2. Lars. n. 1610 Juva.

5. Sukupolvi

Jäppin, Lars Andersson s. n. 1610. (k. 1663?). Lars Andersson Jäppinen mainitaan vuoden 1646 henkikirjassa itsellisenä Hiettaisten Kymmenkunnassa. Hän asui Jäppilän Suontien- ja Vihtaselän Kukkolan kylässä talossa nro 2 ainakin vuosina 1652–1663. Talo on merkitty ratsuväen taloksi.

⁵⁹ Lappalainen 1961, 217.

⁶⁰ Savon Sanomat 22.01.1908. Eräissä ilmoituksissa luetellaan Pohjois-Savon kuntia tähän tapaan: Jäppinen, Pieksämäki, Suonenjoki, Sorsakoski.

⁶¹ Mikkola 2006, 27–29; Vanhanen 2010, 84–92; Lappalainen 1961, 132, 138 ja 168. Siitepölyanalyysien mukaan rukiin, ja hampun viljely sekä karjan laiduntaminen tunnettiin Mikkelin seudulla jo 800-luvun lopulta lähtien, ohran ja vehnän viljely vieläkin aikaisemmin jo 600-luvulta lähtien.

⁶² Koukka 2014.

Jos Lauri nautti asemiehenä verovapautta, edellytti se tavallista talonpoikaistaloa runsaampaa varallisuutta, sillä isännän oli kyettävä normaalien toimintojen lisäksi varustamaan sotaratsu varusteineen ja asepalvelijoineen. Ratsuhevonen maksoi tuolloin 40–60 kuparitaalaria, miekka kuusi taalaria ja kaksi pistoolia 43–60 taalaria sekä kannukset kuusi taalaria pari.⁶³ Rakennus ja talli oli pidettävä esimerkillisessä kunnossa, sillä pitäjän väelle oli kyettävä osoittamaan, että talossa elettiin nuhteessa ja säädyn arvon mukaisesti. Laurin jälkeen taloa asutti yhtiömies Tomperi (Påål Tomberinen).

Vuoden 1650 maakirjaan on merkitty Suontientaipaleelta Lars Anderssonn Jeppinen, Lars Peersson Jeppinen ja Påål Tomberinen. Talo sijaitsi Kalajärven taipaleella, todennäköisesti paikalla, johon vuoden 1722 maakirjaan merkittiin talolle numero kaksi. Tuolloin talo oli Nyyssösen suvun hallussa ja paikka on edelleen Nyyssölä, mutta talo joutui taas 1730-luvulla Jäppisten suvulle, kun Heikki Nyyssösen vävystä Jaakko Jäppinen sai isännyyden.⁶⁴

Lauri on merkitty henkikirjoihin itselliseksi (Husman) Lauri Pekanpoika Jäppisen jälkeen. Ilmeisesti talo kuului 1500-luvulla Kukkosille, joten mahdollisesti Lauri tuli Kukkoseen vävyksi ja sai sitä kautta tilan haltuunsa. Ensimmäinen maininta Laurista on vuoden 1646 henkikirjassa. Henkikirjaan on myös merkitty Lars Andersson Jäppisen vaimo ”hustru” **Anna**. Tämä on ensimmäinen merkintä naisen etunimestä Jäppisen suvussa. Todennäköisesti Larsin isä oli vuonna 1578 syntynyt Anders Larsson Jäppinen. Vuodesta 1665 lähtien Larsin tilan isäntänä mainitaan Hinrich.

Lapset:

1. Henrik s.n. 1620. k. N. 1680 Piexämäki, Kukkola (?)
2. Anders s. n. 1625
3. Helga s.n. 1630

6. Sukupolvi

Jeppin, Anders Larsson s. n. 1630. Anders mainitaan Pieksämäen vuoden 1654–1663 henkikirjoissa Suontientaipaleen kylässä (Kukkola) Lars Andersson Jäppisen poikana. Hän oli aviossa vuonna 1654. Muutti todennäköisesti vuoden 1663 jälkeen poikineen Kuopioon. Todennäköisesti Anders oli jäljempänä mainitun veljessarjan Lassen, Antin ja Pekan isä. Anders asettui mahdollisesti ensin Rytken kylään ja hankkiutui myöhemmin Haminanlahden Kaislaistenlahdelle Lapveteläisen taloon rengiksi. Vuoden 1663 jälkeen tämä Jäppisten sukuhaara häviää Pieksämäen lähdeaineistosta ja Kukkolan tilan isäntänä jatkaa Antti Jäppisen yhtiömies Martti Juhonpoika Tomperinen.

Edellä esitettyä ajatusta Kuopioon muutosta tukee DNA-tutkimustulosten lisäksi se että, suunnilleen samaan aikaan, kun Anders poikineen häviää Pieksämäkeä koskevista asiakirjalähteistä, nimet ilmestyvät lähteisiin Kuopiossa (vuodesta 1672 lukien).

Lapset:

1. Lars. n. 1650-luvulla
2. Anders s. n. 1650-luvulla
3. Peer. n. 1650-luvulla

⁶³ Saloheimo 1990, 56. Hevosella tuli olla satula ja ratsumiehellä aseinaan miekka ja kaksi pistoolia sekä varustuksena kypärä, rintahaarniska, saappaat ja kannukset.

⁶⁴ Koukka 20.12.2012

7. Sukupolvi

Jäppinen, Lars Andersson, s. 1650 Pieksämäki. Muutti oletettavasti vuoden 1663 jälkeen perheineen Kuopion seudulle.⁶⁵ Vuoden 1672 maakirjaan on Lars mainittu isäntänä Kuopion Hirvilahdessa (Hirwilax). Ensimmäinen puoliso **Seikka**, s.n.1650, k. 1672 Kuopio. Toinen puoliso vuoden 1674 vihittyjen luettelon mukaan **Anna Pålstr Lapvetelätär**, s.n.1650 Kuopio. Vuoden 1675 kastettujen luettelossa mainitaan Lars Jäppinen ja kastettu poika Anders. Mahdollisesti Lasse oli Pekka Jäppisen (Haminax) veli.

Lapset:

1. Anders, s. 1675 Kuopio
2. Pähl, s.n. 1680 Kuopio. Mainitaan Kuopion komppanian miehistöluettelossa Riiassa x.8.1700, ruotu n:o 3, sekä luettelossa 1.12.1700, kunnes on merkitty luettelossa x.1.1701 kuolleeaksi Riiassa 26.12.1700. Viiden kuukauden aikana Riian piiritykseen osallistuneesta komppaniasta kuoli 17 sotilasta. Ruotua ei Pählin osalta täydennetty 1.4.1702 mennessä.⁶⁶
3. Maria, s. 1684 Kuopio. Kuollut pistokseen Kuopiossa 7.5.1744. Puoliso Risto Korhonen, talollinen Tuovilanlahdessa.
4. Eva, s. 1686 Kuopio.

Jäppinn, Anders Andersson, s. n. 1650 Pieksämäki. Kuopion vuoden 1674 kastettujen luettelossa mainitaan isä Anders Jäppinen sekä kasteen saanut tytär Carin. Todennäköisesti Antti oli Lassen ja jäljempänä mainitun Pekan veli.

Lapset:

1. Maria, s. 1669 Kuopio, k. 4.8.1751 Kuopio. Kuoli vanhuuteen 82-vuotiaana. Asui Kaislastenlahdessa. Kirkonkirjoihin hänelle ei ole merkitty patronymia. Mahdollisesti hän oli Antti Jäppisen tytär, sillä Antin veljellä Lauri Jäppisellä oli vuonna 1684 syntynyt Maria-niminen tytär ja Antin nuorempi veli Pekka Jäppinen ei tiettävästi vielä ollut aviossa vuonna 1669.⁶⁷
2. Johan, s.n. 1670 Kuopio.
3. Carin, s. 1674 Kuopio.

⁶⁵ Vuosien 1670–80-lukujen katovuodet ja Venäjän sota (1655–1660) sai aikaan suuren muuttoaalton Savosta Karjalaan Käkisalmen lääniin ja Pohjois-Savosta kohti etelää. Kuudennen sukupolven Anders Larsson Jäppinen muutti kuitenkin pohjoiseen Kuopioon, kun valtaosa Pieksämäen perheistä lähti kohti Käkisalmea.

⁶⁶ Holopainen 2013.

⁶⁷ Koukka 2014.

Jäppilän Kukkolan kylä Niinisenjärven ja Kalajärven välissä Suontientaipaleella. Kylää kutsutaan nykyään Sakonkyläksi. (Digitaaliarkisto/Jäppilä (3241 10 la. * -/- -).

Jäppinen, Peer Andersson, s. 1650-luvulla. Vuoden 1679 henkikirjassa Kuopion Haminalahdessa mainitaan Pekka Jäppinen (Peer Jäppinen). Vuoden 1682 henkikirjassa Haminalahdessa Juho Lapveteläisen talossa (Kaislaistenlahti) mainitaan renki Pekka Jäppinen vaimoineen (d: Petter Jäppin m:h). Vuoden 1688 henkikirjassa Kaislastenlahdessa Juho Lapveteläisen talossa mainitaan renki Pekka Jäppinen (d. Peher Jeppinen mh) vaimonsa kanssa. Vuoden 1690 henkikirjassa mainitaan Kaislastenlahdessa Lapveteläisten talossa renki Pekka Jäppinen vaimoineen (d. Peer Jäppinen Mh). Puoliso **Karin Mömmötär**, joka syntyi 1673 Haminalahden Lapveteläisen talossa. Oli vuonna 1697 Rytlyn kylässä Peer Jäppisen vaimo, joka eli kerjäten. Isä Johan Pålsson Lapveteläinen s.n. 1645 Haminalahdessa. Äiti Kirstin Christ.dr. Julutar, syntynyt noin 1646.⁶⁸

Kuopion pitäjän ruodutusluetteloon vuodelta 1676 on merkitty ruotu n:o 34 Rytlyn kylästä (Ryttlyn by) Peer Andersson Jäppinen. Rytlyn kylästä on Kaislaistenlahden Lapveteläisen taloon 6 km, joten kyseessä lienee ollut Lapveteläisen talon renki Pekka Jäppinen ja sotilas Antti Jäppisen isä. Pekka Jäppinen kuului ruotuun, mutta häntä ei väenottoluettelon mukaan otettu sotilaaksi ainakaan mainittuna vuonna.⁶⁹ Toistaiseksi Pekka Jäppisen patronymia ei ole esiintynyt käytettävissä olleissa lähteissä. Koska Pekka kuului tilattomaan väestöön, hänen varhaisempien vaiheiden selvittäminen on vaikeaa, tai jopa mahdotonta. Haminalahdessa samoin kuin Hirvilahdella oli vuoden 1664 verollepanomaakirjan mukaan kummassakin kuusi taloa, joten rengille riitti töitä. Talojen lukumäärä säilyi Kuopion maakirjojen mukaan muuttumattomana aina 1700-luvun lopulle.⁷⁰

⁶⁸ Pekka Valta 14.3.2013.

⁶⁹ Holopainen 2011.

⁷⁰ Rytönen 1975,83-90.

Lapset:

1. Lars Peersson, s. 1682 Kuopio, Haminalahti.
2. Pähl Peersson, s. 1683 Kuopio, Haminalahti. Renki

Pähl Jäppinen mainitaan Kaislastenlahdessa Heikki Lapveteläisen talossa vaimonsa kanssa jo vuoden 1707 henkikirjassa. Vuosien 1711 ja 1712 henkikirjoissa Kaislastenlahdessa Paavo Lapveteläisen (Pähl Lapwätelein) talossa mainitaan renki Paavo Jäppisen vaimo (D:r Pähl Jäppins hustru). Vuoden 1722 henkikirjassa Paavo Jäppinen mainitaan vaimonsa kanssa (Pähl Jäppinen m:h) Tavinsalmen kylässä isäntänä. Paavo on todennäköisesti muuttanut Tavinsalmen kylään Kaislastenlahdesta, sillä vuoden 1712 henkikirjassa Tavinsalmella ei mainita Jäppisiä. Vuoden 1736 vihittyjen luetteloon Tavinsalmen Paavo Jäppisen patronymiksi on merkitty Pekanpoika.

Pähl Jäppinen toimi jo 1730-luvulla kirkon kuudennusmiehenä. Kuudennusmiehet valittiin tasaisesti pitäjäen eri puolilta ja heidän tehtävänä oli valvoa, että kylissä noudatettiin siveellistä ja kristillistä elämäntapaa. Kuudennusmiehet toimivat kylänvanhimpina, joiden johdolla järjestettiin myös hartaushetkiä. Lisäksi he huolehtivat katselmuksien, tärkeiden kyytimatkojen ja erilaisten kirkollisten ja maallisten maksujen, kuten paloavun keräämisestä.⁷¹ Haudattujen luettelon mukaan Tavinniemellä kuoli 20.3.1759 kuudennusmies – Sexman Pähl Jäppinen – pistokseen (styng) 76 vuoden ikäisenä. – Puoliso 1. Anna Juhontytär Lyytikäinen (Anna Joh.dr. Lydikätär), s. 1677, k. 1736 Kuopio, 59-vuotias. – Puoliso 2. Kuopiossa 4.6.1736 Valpuri Hannuntytär Eskelinen (Walb. Hansdr. Eskelitär). Vihittyjen luettelon mukaan oli leski Lyytikkälästä.

3. Andres Peers, s. 1686 Kuopio, Haminalahti.

4. Eva, s. 22.4.1692 Rytty (Kuopio). Kastettu 15.5.1692, kummit: Antti ja Risto Korhonen sekä Riitta Rissanen. Lähteissä Eva Jäpitar ja myös Jupoinen.

8. Sukupolvi

Jäppinen, Anders Peers, (Jäppinen, Antti Pekanpoika), syntyi armeijan pääkatselmusluetteloiden mukaan v. 1686 Kuopion pitäjän Haminalahdessa. LK palkkasotilas Savon jalkaväkirykmentin Kuopion komppanian ruodussa no 35, Tuovilanlahti.⁷² Sotilasnimeltään **Jätte** (suurikokoinen). Palveli Kuopion komppaniassa katselmusluetteloiden mukaan 11 vuotta vuosina 1710–1721. Viipurissa 30.7.1707 pidetyssä katselmuksessa Savonlinnan läänin kahdennusrykmentin neljännen komppanian miehistöluetteloon on ruotuun 96 Rytyn kylästä merkitty **And:s Jäppin**. Saman komppanian ruotuun 18 merkittiin korpraali **Johan Jäppin**. Komppanian miehet oli koottu Kuopiosta ja Leppävirralta. Rytystä on vain muutaman kilometrin matka Kaislaistenlahden Lapveteläiseen, joten oletettavasti kyseessä on sama Anders Peers, joka aloitti palveluksensa jo kolme vuotta aiemmin, täytettyään 20 vuotta. Todennäköisesti Anders sai siis tulikasteensa Viipurin ja Käkisalmen sotatoimissa kapteeni Joachim G. Ganshousin johtamassa neljännessä komppaniassa.⁷³

Tuolloin eversti Juhana Stiernschantzin noin 400 miehen varusväki puolusti vuonna 1707 Käkisalmen linnaa kahden kuukauden ajan, jolloin lähes puolet miehistä sai surmansa. Anders, kuten isä Peers olivat tilattomia renkejä, joten heidän selviytymismahdollisuutensa paranivat oleellisesti ruotusotilaille maksettavien pestirahan, vuosipalkan ja sotilastorpan myötä.

⁷¹ Toropainen 2012, 6.

⁷² Mikrofilmi WA1218, Savon jääkärijoukkojen pääkatselmukset 1712, 1716, 1719, 1720 ja 1721.

⁷³ Savon kahdennusrykmentti: 4. komppania. Miehistöluettelo Witzataipall wed Wyb: 30.7.1707. Savon ja Savonlinnan läänin jalkaväkirykmentin värväysluetteloista 1710– ei löydy mainintaa ruodusta 35, joten Anders siirtyi/siirrettiin Rytyn ruodusta Tuovilanlahden ruotuun ennen vuonna 1710. (Safwolax ES22922 SJR 493).

Varsinkin suurten kuolonvuosien 1696–1697 aikana ja sitä seuranneiden katovuosien (1704–1709 ja 1715–1720) aikana ja sen jälkeen kulkutaudit ja nälkä tappoi erityisesti ensimmäisinä irtisanottua tilatonta väestöä, joka kiersi pitkiäkin matkoja ruokaa ja turvaa kerjäten.⁷⁴

Torppari, sittemmin itsellinen lisalmen Onkiveden kylässä 1740–1759. Kuollut n. 1759, tai 1760 lisalnessa. Ensimmäinen puoliso jo 1716.⁷⁵ Vihitty vuonna 1739 toisen puolison **Marketta Kuosmanen** (Maria Cuosmainen) kanssa, kotoisin lisalmen Karvasalmelta, k. 1763 lisalmi. Läänintilien Charta Sigillata- maksuluettelon mukaan lisalnessa avioituivat 1739 Kuopion pitäjistä kotoisin ollut vanha sotilas Anders Jäppin (*Gambla Soldaten Anders Jäppin ifrån Cuopio Sochn*) ja Marketta Kuosmanen (*Marg. Cuosmain*).⁷⁶ Anders oli tuolloin 53 vuotias. Kastettujen luettelossa 15.10.1740 syntyneen Andreksen ja 10.10.1743 syntyneen Pauluksen kastemerkinnän yhteydessä Anders Jäppisen mainitaan olleen torppari Onkiveden (Ångiwesi) kylässä.

Vuonna 1745 syntyneen Petruksen kastemerkinnän yhteydessä Andersin mainitaan olleen entinen sotilas, joko eronnut tai eläkkeelle laskettu (Förafsk.sold) ja hänen sotilasnimekseen on merkitty *Jätte*. Kuopion käräjäoikeudessa Anders Jäppistä syytettiin vuosina 1729–1731 rakuuna Hannu Aspbohmin kihlatun Anna Kinnuttaren makaamisesta, joka oli tapahtunut kuusi vuotta Andersin armeijasta eroamisen jälkeen. Tuomiokirjasta käy ilmi, että hän erosi palveluksesta omasta pyynnöstään.⁷⁷ Myöhemmin mm. 27.1.1755 lisalmen käräjillä mainitaan afskedade Soldaten - Anders - Jäppisen olleen todistajana niittyriidassa. Andersin asuinpaikaksi on edelleen merkitty Onkivesi.

Sotilasasiakirjojen mukaan Savon jalkaväkirykmentin Kuopion komppanian ruodun 35 (Tuowilalax) sotamiehenä mainitaan vuonna 1712 Anders Peers Jäppin. Vuonna 1716, ja myöhemmin 1719–21 mainitaan vain Anders Jäppin. Anders asutti puolisoineen Tuovilanlahden sotilastorppaa. Suurimman osan palvelusajastaan hän kuitenkin vietti leirytyen tahi sotatoimissa eri rintamilla mm. Karjalassa, Kymenlaaksossa, Uudellamaalla, Pohjanmaalla, Ruotsissa ja Norjassa. Pääkatselmusluetteloiden ikämerkintöjen mukaan Anders oli syntynyt vuonna 1686 ja aloitti ruotusotilaana vuonna 1707 tai mahdollisesti vuotta aikaisemmin, seuraten näin isänsä jälkiä.

Savon rykmentin komppanialippu vuodelta 1720.

⁷⁴ Kujala 2009, 84–97. Vilkuna 2005, 222–231.

⁷⁵ Kuopion komppanian pääkatselmusluettelo 1716 Vallentuna 23,10,1716. Mahdollisesti Antin ensimmäinen puoliso oli joku Lapveteläisen tai Mömmön tyttäristä?

⁷⁶ Charta-Sigillata veroluettelot löytyvät läänintilien yhteydestä: VA 8823:4377.

⁷⁷ Ks. Liite 3.

Anders erosi palveluksesta todennäköisesti vuonna 1723, sillä vuonna 1722 pidetyillä käräjillä hänet nimetään edelleen sotilaaksi ja toisaalta vasta vuonna 1726 henkikirjassa mainitaan saman Tuovilanlahden ruodun n:o 35 sotilaana uusi sotamies Jeremias Munck.⁷⁸

Vuoden 1716 katselmuksessa Anders Jäppisen mainitaan olleen aviossa (gift). lsalmen vuosien 1747-61 lastenkirjaan Onkiveden Anders Jäppisen poikien nimiksi ja syntymäajoiksi on merkitty Antti (Anders, s. 1740), Paavo (Paul, s. 1743) ja Pekka (Peter, s. 1748). lsalmen vuosien 1759-65 rippikirjassa Onkiveden kylässä mainitaan itsellinen (loinen) Inh. Anders Jäppinen vaimonsa Marketta Kuosmasen (h: Margareta Cochmain). Rippikirjan mukaan Anders oli sairaalloinen (Bräckl.) ja hänen on merkitty kuolleen (aft). Hänen vaimonsa Marketan on merkitty kuolleen vuonna 1763 (afelred 1763).

Andersin ja Marketan jälkeen sivulle on merkitty Marketta Pykäläinen (Marg: Pykälän) ja And: Jäppinen, joka oli Antin ja Marketan poika. Rippikirjaan on merkitty iät, jotka lienee laskettu vuonna 1760, koska poika-Antin iäksi on merkitty 20 vuotta. Vaikuttaa siltä, että kirjaan merkitty ikä ei ole Antin ja ikämerkintä 54 tai 64 vuotta kuuluu Marketalle. Merkintä on yliviivattu, eikä ensimmäisestä numerosta ei saa selvää. Marketta on käynyt ehtoollisella vielä 26.12.1761, mutta Andersille ei ole merkitty ehtoollisella käyntejä. Ikä- ja ehtoollismerkintöjen puuttumisesta voidaan päätellä Anders Jäppisen kuolleen joko vuonna 1759 tai 1760. lsalmen vuosien 1743, 1748, 1750, 1753 ja 1756 henkikirjoissa Anders Jäppistä ei mainita Onkiveden kylässä. Se voi johtua siitä, että hänen ei tarvinnut ikänsä ja sotilastaustansa vuoksi maksaa henkiveroa.⁷⁹ Vihkimerkinnän mukaan entinen sotilas Anders Jäppinen oli kotoisin Kuopiosta.

Kuopion Tuovilanlahdessa syntyi vuonna 1729 vanhalle sotilaille Anders Jäppiselle (gl.sold. And. Jäppin) ja Anna Kinnuselle (Anna Kinnutar) avioton lapsi Kaarina (Carin). Anders ja Anna olivat syyllystyivät 9 kk aikaisemmin salavuoteuteen, josta molemmat joutuivat syytteeseen ja käräjöinti kesti ainakin vuoteen 1732.⁸⁰ Haudattujen luettelon mukaan Tuovilanlahdessa kuoli 1729 kahden kuukauden ikäisenä Kaarina Antintytär Jäppinen (Carin And.dr. Jäpitär). Kuopion vuosien 1728-38 rippikirjassa Tuovilanlahdessa ei Anders Jäppistä mainita, mutta eräässä talossa mainitaan eräs Marketta Jäppinen (hu Marg: Jäpitär) Risto Korhosen (Christer Kårhonen) vaimona. Samassa rippikirjassa Tuovilanlahdessa mainitaan Kustaa Kinnusella (Gust: Kinnuin) tytär Anna (dr Anna), joka oli Anders Jäppisen aviottoman lapsen äiti.

Kustaa Heikinpoika Kinnunen näyttää olleen ruodun 36 ruotusotamies 1712 ja kuolleen 28.4.1753 Tuovilanlahdessa peräti 105 vuoden ikäisenä. Vaimon nimestä ei kirkonkirjoista löydy merkintöjä. Anders Jäppistä ei mainita myöskään Kuopion vanhimmassa säilyneessä, vuosien 1728-38 rippikirjassa; ehkä nimeä ei löydy siksi, että rippikirjasta puuttuu useita kymmeniä sivuja. Kuopion vuosien 1728-38 rippikirjassa Tavinsalmi nro 9:ssä mainitaan Pähl Jäppisen perhe, jossa ei mainita Anders-nimistä. Kuopion komppanian ruotutalojen pääkatselmuksessa vuonna 1735 on Tavinsalmen ruodun n:o 41 talolliseksi kuitenkin merkitty Anders Jäppin. Sen sijaan perheessä mainitaan poika s. Pähl, jolla on vaimo Marketta Pykäläinen (hust. Marg Pykalitär). Mahdollisesti sama Marketta asui myöhemmin lsalmen Onkivedellä itsellinen Anders Jäppisen perheessä. Kyseessä ei välttämättä ollut sama Marketta, sillä Maaningan haudattujen luettelon mukaan Tavinsalmella kuoli 7.3.1783 talollinen Pohl Jäppisen vaimo, emäntä Marketta Pykäläinen (B. Pohl Jäppises hustru, vördinnan Marg. Pykälän) vesitautiin (Vatusot) 75 vuoden ikäisenä. Kuopiossa vihittiin 27.9.1730 Paavo Paavonpoika Jäppinen (Pähl Pählss. Jäppin) ja Marketta Juhontytär Pykäläinen (Marg. Joh.dr. Pyhälät.). Rippikirjan mukaan vanhan Paavo Jäppinen puoliso Anna Lyytikäinen (hu Anna Lydikätär) kuoli.

Vihittyjen luettelon mukaan leski Paavo Pekanpoika Jäppinen (enkl. Pähl Pehrss. Jäppin) avioitui 4.6.1736 leski Valpuri Hannuntytär Eskelisen (e:a Walb. Hansdr. Eskelitär) kanssa. Haudattujen luettelon mukaan Tavinniellä kuoli 20.3.1759 kuudennusmies, sexman Pähl Jäppinen pistokseen (styng) 76 vuoden ikäisenä. Vihkimerkinnän mukaan Paavon isä oli siis Pekka Jäppinen. Kuoliniästä laskien Paavo oli syntynyt vuonna 1683.

⁷⁸ Kuopion komppanian pääkatselmusluettelot: Väinö Holopaisen sähköpostit 24.12.2011 ja 26.12.2012.

⁷⁹ Koukka 2010.

⁸⁰ Avioton lapsi, eli *huorikas* on merkitty Antin ja Anna Kinnuttaren lapseksi.

Todennäköisesti Pähl Peers Jäppinen ja sotilas Anders Peers Jäppinen olivat veljekset.⁸¹ Kuopion kastettujen luettelon mukaan vuonna 1682 syntyi Pekka Jäppiselle (Peer Jäppinen) Lauri (Lars) niminen poika, joka lienee ollut Antin ja Paavon vanhin veli. Käytettävissä olevan lähdeaineiston perusteella lisälmen Onkiveden Antti Jäppinen oli Kuopion komppanian ruodun No 35 sotilas Anders Peers Jäppinen.

Maaningan vuosien 1760-69 rippikirjassa T: Anders Jäppinen, s. 1741 mainitaan torpparina Onkivesi nro 3:ssa. Onkivesi nro 3 on siis siirretty 1770-luvun vaihteessa lisälmesta Maaninkaan. Maaningan vuosien 1770-87 rippikirjan mukaan torppari Anders Jäppinen muutti perheineen lisälmen Ollikkalan kylään.

Lapset:

1. Carin, s. 16.4.1729 Kuopio, kastettiin 23.4.1729. K. 1729 Ängivesi, Kuopio. Haudattiin 14.6.1729 kahden kuukauden ikäisenä.
2. Andreas, s. 15.10.1740 lisälmi, kastettiin 27.11.1740. Anders Jäppin, s. 1741 mainitaan torpparina Onkivesi nro 3:ssa lisälmen vuosien 1768-73 rippikirjassa. Hänen nimensä on ylläviivattu.
3. Paulus, s. 10.10.1743 lisälmi, kastettiin 23.11.1743.
4. Petrus, s. 9.4.1745 lisälmi, kastettiin 26.5.1745. Pekka Jäppinen (Br Petter Jäppinen, s. 1748) mainitaan Antti Jäppisen veljenä Onkivesi nro 3:ssa Maaningan vuosien 1760-69 rippikirjassa. Maaningan vuosien 1760-69 ja 1770-87 rippikirjoissa Onkivesi 3:een torppari Antti Jäppiselle on merkitty veli Pekka Jäppinen ja sisar Marketta Pykäläinen (sr Marg Pykäläin, s. 1740). Koska Marketalla on eri sukunimi kuin Antilla ja Pekalla, voisi päätellä hänen olleen sisarpuoli. Ehkä Antin ja Pekan äiti Marketta Kuosmanen oli aviossa Pykäläisen kanssa ennen Jäppistä, jolloin Marketta olisi syntynyt hieman ennen rippikirjaan merkittyä syntymävuotta 1740.

9. Sukupolvi

Jäppinen, Paulus, s. 10.10.1743 (kastettu 23.11.1743) lisälmen Onkiveden kylässä itsellisen, entisen sotilaan Andreas Jäppisen ja Maria Cuosmasen pojaksi. Paulus (Paavo) esiintyy vuosien 1768-1773 rippikirjoissa asuen Niemismäen kylässä tilalla no 1 syytinkipoikana tilan isännälle Paavo Rytköselä. Paavo toimi siis Rytkösen tilanhoitajana ja piti huolta hänen toimeentulosta vanhuuden aikana. Ilmeisesti Rytkönen palkitsi saamansa pitkäaikaisen hoidon testamenttaamalla tilan Paavo Jäppisen 1780 syntyneelle pojalle Antille, sillä hänestä tulee 1800-luvun alussa tilan haltija. Rippikirjoihin vuoteen 1792 asti hänet on merkitty syytinkipojaksi, mutta syntyneiden luettelon kastetiedoissa vuodelta 1786 suvun ensimmäiseksi talolliseksi.

Paavo avioitui vuosien 1768-1770 välisenä aikana **Anna Ryynäsen** kanssa, joka syntyi vuonna 1751 lisälmen Karvasälmen kylässä tilalla no 3 talollisen Risto Ryynäsen ja Anna Lapveteläisen tyttäreksi. Heitä ei löydy vuosien 1759-1765 rippikirjasta Niemismäen kylästä, eikä Paavo Jäppisen vanhempien yhteydestä Onkivedellä. Sen sijaan puoliso löytyy vanhempiensa yhteydestä vuonna 1768, jolloin hän on käynyt viimeisen kerran ripillä (rippikirja 1768-1773). Kuollut vuonna 1791 lisälmessä, mutta tarkka kuolinaika puuttuu, koska seurakunnan kuolleiden luettelot puuttuvat tuolta ajalta. Maaningan vuosien 1760-69 rippikirjassa Paavo Jäppinen (Syt:s Pohl Jäppinen, s. 1743) mainitaan Niemismäki nro 1:ssä, Paavo Rytkösen (Pohl Rytkoin, s. 1724) talossa syytinkipoikana. Paavon vaimoksi on merkitty Anna Ryynänen (h: Anna Rynätär). Maaningan vuosien 1770-87 rippikirjaan Paavo Jäppinen (Sytsn Pohl Jäppinen) on merkitty syytinkipojaksi Paavo Rytkösen taloon Niemismäki nro 1:een. Maaningan seuraavaan rippikirjaan Niemismäki nro 1:tä ei ole merkitty, vaan talo on merkitty lisälmen vuosien 1787-92 rippikirjaan, jonka mukaan Paavo Jäppisen vaimo Anna Ryynänen kuoli vuonna 1791.

⁸¹ Anders Jäppisen veljen Pählin tilukset sijaitsivat Tavinsälmen länsirannalla.

Maaningan haudattujen luettelon mukaan Niemismäessä kuoli 13.2.1791 talollisen vaimo Anna Ryynänen (Bhust. Anna Rynäin) korkeaan kuumeeseen (H.f.) 40 vuoden ikäisenä. Maaningan haudattujen luettelon mukaan Niemismäessä kuoli 1.5.1791 talollisen vävy, leski Paavo Jäppinen (Bmågen, änkl. Paul Jäppin) kuumeeseen (Feb.) 48 vuoden ikäisenä. Rippikirjamerkinnot eivät tue oletusta, että Paavo olisi ollut talollisen vävy.

Lapset:

1. Maria, s. 31.5.1770. Maria on merkitty Maaningan vuosien 1770-87 rippikirjaan Paavo Jäppisen ja Anna Ryynäsen vanhimmaksi lapseksi. Hänen kastemerkintää ei löydy kastettujen luettelosta.
2. Anna s. 2.9.1771, kastettu 11.10.1771
3. Pohl s. 28.2.1773, kastettu 26.4.1773
5. Ingeborg s. 18.1.1775, kastettu 19.2.1775
6. Catharina s. 29.4.1777, kastettu 1.6.1777. Maaningan haudattujen luettelon mukaan Niemismäessä kuoli 24.12.1802 naimaton piika Kaarina Jäppinen (ogift P. Carin Jäppin) keuhkotautiin (Lungsot) 24 vuoden ikäisenä.
7. Christer s. 11.2.1779, kastettu 13.2.1779
8. Anders s. 30.8.1780, kastettu 2.9.1780
9. Walborg s. 21.5.1782, kastettu 23.6.1782
10. Brigitta s. 7.9.1784, kastettu 25.9.1784
11. Petter s. 28.8.1786, kastettu 1.10.1786
12. Ingeborg s. 8.11.1788, kastettu 30.11.1788.

Maaningan haudattujen luettelon mukaan 8.7.1794 kuoli Niemismäessä talollisen tytär Inkeri Jäppinen (Bdr. Ingeborg Jäppin) hinkuyskään (Kikhosta) 5 vuoden ikäisenä. Paavo Jäppisen ja Anna Ryynäsen lasten kastemerkinnät on tehty joko lsalmen tai Maaningan tai kummankin seurakunnan kastettujen luetteloon. Lapsista Antin (Anders) kastemerkintä löytyy sekä lsalmen että Maaningan kastettujen luettelosta. Riitan (Brigitta) ja Pekan (Petter) kastemerkinnät löytyvät lsalmen kastettujen luettelosta ja muiden lasten Maaningan kastettujen luettelosta. Lapsista Inkerin (Ingebor) syntymäpaikaksi on merkitty Onkivesi, muiden Niemismäki.

10. Sukupolvi

Jäppinen, Petter, s. 28.8.1786 lsalmissa Niemismäen kylässä tilalla no 1. Avioitunut lsalmissa 27.4.1810 **Tiina Kaisa (Stina) Ruotsalaisen** kanssa, joka syntyi vuonna 1790 lsalmen Pajujärven kylässä tilalla no 6 (Nilsinä), talollisen Heikki Ruotsalaisen ja Kristiina Hyvärisen tyttäreksi.

Tarkka syntymäaika puuttuu sillä lsalmen syntyneiden luettelot puuttuvat tuolta ajalta. lsalmen rippikirjan 1816-1826 mukaan he muuttavat itsellisiksi Pajujärven kylään tilalle no 3. Rippikirjan aikana osa kylän taloista liitetään Nilsin seurakuntaan ja he esiintyvät ensimmäisen kerran Nilsin rippikirjassa vuonna 1820. Vuosien 1821-1828 rippikirjan aikana heistä tulee torppareita Pajujärven kylässä. Noin vuonna 1840 heistä tulee itsellisiä. Pekka kuoli kuumeeseen 6.3.1850 Nilsissä 64 vuotiaana.

Tiina Kaisa eli leskenä Pajujärven kylässä kuolemaansa asti (Kuoli lavantautiin 26.10.1865 Nilsiässä). Pekka Jäppinen (Petter Jäppin) mainitaan Maaningan vuosien 1809-21 rippikirjassa Niemismäessä Paavo Jäppisen (Påhl Jäppin, s. 1773) ja Riitta Jäppisen (Brita Jäppin, s. 1784) veljenä. Pekan vaimon nimeksi on merkitty Stiina Kaisa Ruotsalainen (Ho Stina Kaisa Ruots:). Ehtoollismerkintöjen mukaan he asuivat talossa vielä vuonna 1818. Iisalmen vuosien 1816-26 rippikirjan mukaan Pekka Jäppinen (Inh. Petter Jäppinen, s. 1786) mainitaan vaimonsa Kristiina Katariina Ruotsalaisen (Hu Christina Cath: Ruotsal:, s. 1790) kanssa itsellisinä Pajujärvi nro 3:ssa.

Lapset:

1. Anna s. 2.6.1811, kastettu 23.6.1811
2. Lovisa s. 12.12.1812, kastettu 2.1.1813. Kuollut 16.7.1813 (koppor). Haudattu 18.7.1813
3. Liisa s. 4.10.1814, kastettu 5.11.1814
4. Eeva Kristina s. 19.2.1817, kastettu 6.4.1817
5. Maria s. 20.10.1821, kastettu 1.12.1821
6. Abram s. 10.4.1824, kastettu 19.4.1824
7. Regina s. 28.7.1825, kastettu 27.8.1825
8. Petter s. 13.6.1827, kastettu 21.7.1827
9. Johannes (conf.n.d.) s. 19.9.1830, kastettu 23.9.1830

11. Sukupolvi

Jäppinen, Petter, s. 13.6.1827 Nilsiä Pajujärvellä, missä vanhemmat olivat torppareina. Vuoden 1845 tienoilla Pekasta tuli renki kylän tilalle no 6. Vuonna 1849 hän muutti rengiksi saman kylän tilalle no 10. Vuoden päästä 1850 hän muutti takaisin rengiksi tilalle no 6 ja vuonna 1851 rengiksi saman kylän tilalle no 9. Vuonna 1854 Pekka muutti rengiksi tilalle 12 ja avioitui siellä asuessaan 26.12.1854 piika **Christina Catharina Immosen** kanssa. Christina syntyi 18.3.1828 Iisalmen Karvasalmen kylässä tilalla vanha numero 1, uusi numero 3, talollisen Kalle Immosen ja Eliisa Väisäsen tyttäreksi. Vuonna 1855 Pekka ja Tiina Kaisa muuttivat Lukkarilan kylään tilalle no 3., missä Petter toimi renkinä kuolemaansa asti. Kuollut lavantautiin 9.9.1866 Nilsiä. Tiina Kaisa eli puolisonsa kuoleman jälkeen itsellisenä Lukkarilan kylässä vuonna 1900 ja siirtyi leskenä seurakuntajaossa 1910 Varpaisjärvelle.

Petter Jäppinen (sn Peter, s. 1827) mainitaan Nilsiä vuosien 1840-49 lastenkirjassa Pajujärven kylässä itsellinen Petter Jäppisen (Inh. Peter Jäppinen) ja Stiina Katariina Ruotsalaisen (Stina Cath. Ruotsalainen) poikana. Hän pääsi ripille vuonna 1844 ja on merkitty vuosien 1840-50 rippikirjaan Pajujärvi nro 6:n rengiksi. Vuodesta 1848 alkaen myös Pekan vanhemmat Pekka Jäppinen ja Stiina Katariina Ruotsalainen on merkitty talon asukkaiksi. Nilsiä vuosien 1850-59 rippikirjassa Pekka Jäppinen (T Petter Jäppinen, s. 1827) mainitaan torpparina Pajujärvi nro 6:ssa. Torpassa asuivat myös hänen vanhempansa Pekka Jäppinen (Far Petter Jäppinen, s. 1786) ja Stiina Kaisa Ruotsalainen (hu Stina Caisa Ruotsalainen, s. 1790).

Vuosina 1851-54 Pekka (Drg Peter Jäppinen, s. 1827) oli renki Pajujärvi nro 9:ssä, minkä jälkeen hän toimi renkinä Pajujärvi nro 12:ssa. Pekka on merkitty avioituneen Pajujärvi nro 10:ssä asuneen piika Stiina Kaisa Immosen (Pig. Stina Kaisa Immonen, s. 18.3.1828) kanssa.

Lapset:

1. Walborg s. 16.10.1855, kastettu 15.12.1855
2. Anders Johan s. 4.6.1858, kastettu 24.7.1858
3. Paul s. 18.5.1861, kastettu 10.7.1861. Kummit Henrik ja Lovisa Leivo
4. August s. 9.8.1864, kastettu 24.8.1864. Kummit Pahl Lyytinen ja Maria Savolainen.

12. Sukupolvi

Jäppinen Anders Johan, s. 4.6.1858 Nilsinä, k. 21.6.1918. Puoliso **Karoliina e Kokkonen**, s. 28.1.1861 Nilsinä. Vihityt 17.7.1881, siirtyivät seurakuntajaossa 1910 Varpaisjärvelle tilalle Sutela 23. Karoliina kuollut 20.5.1916. Anders Johan Jäppinen syntyi Lukkarila nro 3:ssa renki Petter Jäppisen (Drg. Petter Jäppinen) ja Stiina Kaisa Immosen poikana. Nilsinän vuosien 1860-73 lastenkirjassa Antti Juho (sn. Anders Johan, s. 4.6.1858) mainitaan Lukkarila nro 3:ssa renki Pekka Jäppisen (Drg. Petter Jäppinen) ja Stiina Kaisa Immosen poikana.

Lastenkirjan mukaan hänestä tuli talon renki. Seuraavassa, vuosien 1874-80 lastenkirjassa Antti Juho mainitaan renkinä Lukkarila nro 3:ssa vuoteen 1879, jolloin muutti rengiksi Sutela nro 25:een. Täällä olleessaan hän pääsi ripille. Nilsinän vuosien 1874-80 rippikirjassa Antti Juho Jäppinen mainitaan ensin renkinä Sutela nro 25, josta muutti vuonna 1880 rengiksi Lukkarila nro 3:een. Vuosien 1881-90 rippikirjan mukaan Antti Juho Jäppinen avioitui 17.7.1881 Karolina Kokkosen (s. 28.1.1861) kanssa. Rengintöissä Andres pärjäsi ilmeisesti hyvin, sillä hän voitti Lapinlahden maanviljelysnäyttelyn kilpakynnön ensimmäisen palkinnon elokuussa 1891. Palkintosumma oli kymmenen markkaa.⁸²

Lapset:

1. Viktor s. 21.9.1881 Nilsinä, kuoli 28.5.1953. Puoliso Lyytinen Ida Karoliina s. 20.12.1897 Nilsinä. Vihitty 3.11.1918. Karoliina muutti leskenä 28.9.1956 Orimattilaan.
2. Ida Maria s. 16.3.1884, kuoli 18.9.1885
3. Henrik (Antinpoika) 7.1.1886 Nilsinä, siirtyi seurakuntajaossa 1910 Varpaisjärvelle tilalle Sutela 23.
4. Anna Johanna s. 18.5.1887, kuoli 30.12.1887
5. Juhani s. 20.12.1888, kuoli 3.8.1890
6. Wappu s. 27.4.1891, kuoli 21.1.1903
7. Anna s. 23.1.1894, kuoli 3.4.1901
8. Janne s. 21.7.1897 Nilsinä. Kuoli hukkumalla Kemissä 14.6.1924
9. Ada s. 2.6.1899, kuoli 2.2.1906
10. Johanna s. 20.2.1902 Nilsinä. Muutti naimatonna Helsinkiin 9.6.1948
11. Paavo s. 15.10.1904, kuoli 30.9.1906
12. Maria s. 10.2.1908 Nilsinä. Muutti naimattomana Siilinjärvelle 9.3.1931

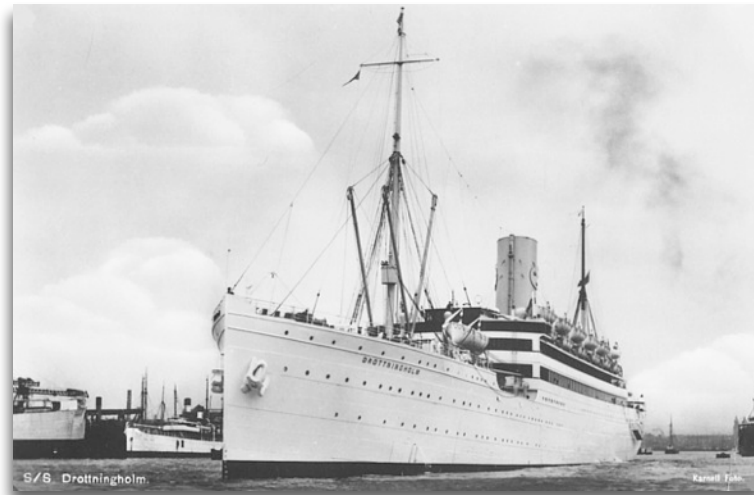
⁸² Savon Viikkolehti no 35 04.09.1891. Historiallinen sanomalehtikirjasto.

13. Sukupolvi

Jäppinen Henrik Andersson, s. 7.1.1886 Nilsiä, k. 9.12.1937 Toronto, Kanada. Muutti naimattomana Kajaaniin 6.10.1912. Ensimmäinen puoliso **Anna Adolfintytär Waltanen** s. 5.7.1885 Kajaanin maaseurakunnassa, k. 27.12.1921. Vihittynä 22.9.1912. Muuttivat Vuolijoelta Kestilään 28.8.1919. Savon Työmies sanomalehden mukaan Heikki valittiin Rautalammin työväenyhdistyksen toimihenkilöksi tehtäväänään ”vaaliotteiden ottaminen ja lentolehtisten jakaminen”. Samainen kokous päätti esittää kunnalle kansakouluvälineiden hankintaa ja kehotti jäseniä äänestämään aktiivisesti: ”Ettei porvari saa kumota esitystä”.⁸³ Heikki muutti kirkonkirjojen mukaan 15.9.1920 Amerikkaan. Anna kuoli sen jälkeen synnytykseen 27.12.1921. Ajat eivät täsmää, joten lapsella oli joko toinen isä, tai Heikki oli palannut seuraavan vuoden maaliskuuhun mennessä takaisin? Köyhyyden lisäksi muuton syynä saattoi olla oikeistoliikkeiden aktiivisuuden nousuun Pohjanmaan ja Pohjois-Savon nk. herännäisyys pitäjissä.⁸⁴

Lapset:

1. Veikko Akseli s. 15.10.1912 Kajaani. Muutti naimatonna 8.7.1940 Muonioon, jossa muuttanut sukunimeksi Palkinen. Kuoli 6.7.1982
2. Heikki Wiljam s. 14.5.1916 Vuolijoki. Muutti 30.9.1952 Vihtiin naimatonna. Vihitty 24.4.1954 Hilma Johanna Vileniuksen kanssa s. 16.7.1904 Vihti
3. Erkki s. 19.5.1918 Vuolijoki. Muutti 16.10.1947 Muonioon naimatonna.
4. Aino s. 27.12.1921 Kestilä (Kajaani). Muutti 16.10.1939 Vuolijoelle naimattomana.

Matkustusasiakirjojen mukaan Heikki Jäppinen matkusti ensin Göteborgiin ja sieltä Drottningholm nimisellä aluksella Kanadan Halifaxiin, jonne saapui 22.9.1929.

⁸³ Savon Työmies no 140, 11.12.1909.

⁸⁴ Ruuskanen 2006, 30.

Heikki Jäppinen vihittiin toiseen ja vaimon ensimmäiseen avioliittoon 7.2.1925 Lydia Antintytär Keräsen kanssa s. 14.12.1889 Kestilä, kuollut 7.1.1965. Heikki muutti 15.9.1920 Amerikkaan ja tuli sieltä takaisin vuonna xxxxx? Heikki lähti uudelleen Amerikkaan 28.8.1929, jolloin määränpää oli Kanadan Halifax, jonne hänet kirjattiin saapuneeksi 22.2.1929. Muistitiedon mukaan Heikki oli luvannut puolisolleen palata takaisin.

Tämän hetken tietojen mukaan Heikki työskenteli kaivosmiehenä Sudbryn kaivosalueella, joka tunnetaan erityisen hyvin kullan, kuparin ja nikkelin tuotannosta. Toistaiseksi ei ole löytynyt tarkempaa tietoa kaivosyhtiöstä, tai missä alueella hän asui. Tunnetuimpia suomalaissiirtolaisten asutuskeskittymiä olivat mm. Balsam, Evans, Finland, Poplar, Succo Street ja Copper Cliffin Shantytown sekä Kittilanmaki.⁸⁵

Sudburyssa toimi 20-luvulla useita kuparikaivoksia, merkittävin on vuonna 1928 perustettu Falconbridgen nikkeli-kaivos, josta kehittyi nopeasti maailman johtavin alallaan. Ajallisesti kaivostoiminnan ja ensimmäisen tuotantolaitoksen käynnistyminen sopisi Heikin muuttoon. Nikkelin kysyntä alkoi 1930-luvun lamasta huolimatta voimakkaasti kasvaa ja Sudbury selvisi suuresta lamasta paremmin kuin maan muut osat keskimäärin. Heikki oli edelleen vuonna 1937 merkitty olleen avioliitossa Lydia Keräsen kanssa, joka asui Suomessa.

Kuvanveistäjä Timothy P. Schmalzin vuonna 2001 toteuttama kaivostyöläisten muistomerkki Ontarion Sudburyssa.

⁸⁵ Saarinen 2013, 104; Krats 1983.

Marraskuun alussa 1937 Heikki Jäppinen tuotiin Sudburysta noin 300 km etelään sijaitsevan Toronton keskussairaalaan heikossa kunnossa. Saman kuun 11 pv. tehdyssä leikkauksessa diagnosoitiin pitkälle edennyt keuhkoputkensyöpä, toiveita paranemisesta ollut. Heikki kuoli Toronton sairaalassa noin kuukautta myöhemmin joulukuun 9 pv. 1937, 51 vuoden ikäisenä. Kestilän seurakunnan kuolleitten luettelossa hänet mainitaan haudatun Torontoon.⁸⁶ Virallista henkilökohtaista hautapaikkaa Heikki ei ehkä saanut, sillä kuolinsertifikaatin mukaan ruumis tutkittiin ensin Toronton yliopistossa, jonka jälkeen se 18.12.1937 krematoitiin ja hävitettiin: *“as the place of burial, cremation or removal”*.

Tuohon aikaan kaivoksilla työntekijöiden suojavarusteet olivat heikoissa kantimissa ja riski sairastua syöpään kaivospölystä (sulfidit, piioksidi) sekä arseenikaasuja että nikkeli-, kupari- ja kultasulattojen kaasuja hengitettäessä oli huomattavan korkea. Sadoittain kaivoskaivostyöläisiä sairastui ja kuoli erilaisiin parantumattomiin sairauksiin.⁸⁷ Jotain ongelman laajuudesta kertoo se, että vuosina 1930–1982 kaikkiaan vajaasta 18 000 kaivostyöläisestä keuhkosyöpään oli kuollut vuoteen 2006 mennessä noin kolmannes, yhteensä 5960 henkilöä. Tutkimusten mukaan tupakoineet sairastuivat seitsemän kertaa suuremmalla todennäköisyydellä kuin tupakoimattomat.⁸⁸

Lapset:

1. Antero s. 8.2.1925 Kestilä, kuollut 12.11.1928

2. Veli Johannes s. 7.9.1928 Kestilä. Muutti 7.2.1953 Lohjan kauppalaan naimattomana. Kuoli Porvoossa 25.5.1998.

Puoliso Anja Kaarina Eskola s. 19.9.1940.

14. Sukupolvi

Jäppinen, Veli Johannes s. 7.9.1928 Kestilä, k. 25.5.1998 Porvoo.

15. Sukupolvi

Kirjoittaja

⁸⁶ Siikalatvan seurakunnan arkisto 20.1.2014; Linström-Best 1985; Halminen 1936.

⁸⁷ Lighfoot, Pacey and Darling 2010.

⁸⁸ Lighfoot, Pacey and Darling 2010; Heller, Thornhill and Conard 2009; Siikalatvan seurakunnan arkisto 20.1.2014; Linström-Best 1985; Halminen 1936; Adamsson 2009; Steenland & Brown 1995.

Savon rykmentin Jäppisiä vuosina 1626–1804

Savon ja Savonlinnan läänin rykmentin ruodutusluettelot 1626–1695: Kuopio 1676:

Ruotu	Kylä	Nimi
34	Ryttkyn by	Peer Andersson Jäppinen

Savon ja Savonlinnan läänin rykmentin ruodutusluettelot 1626–1695: Pieksämäki 1627:

Hans Johanss Jappinen	död i Riiga 627
Olof Jönss: Jäppinen	död i Riiga 627
Lars Anderss. Jäppinen	död i Lifland
Peer Erichsson manin(?)	ähr lagd – Lasse Jeppinen O Rymdt och ähr hemman

Kuopion komppanian miehistöluettelot Riiassa/ruotu 3:

Ruotu 3	Riga x.8.1700	Påel Larsson Jäppinen
Ruotu 3	Riga 1.11.1700	Påel Larsson Jeppinen
Ruotu 3	Riga 1.12.1700	Påhl Larson Jäppinen
Ruotu 3	Riga x.1.1701	Påhl Larson Jäppinen 26.12.1700 kuoli

Savon kahdennusrykmentin 4 komppanian miehistöluettelo Witzataipall wed Wyb (Viipuri) 3.7.1707:

Ruotu	Kylä	Nimi
96	Ryttkyn by	And:s Jäppin
18	?	Johan Jäppin korpraali

Savon rykmentin Kuopion komppania, 2 korpraalikunnan ruotu N:o 35, Tuovilanlahti.⁸⁹

Pääkatselmus Raussila (Elimäki) 7.9.1712:

Ruotu	Kylä	Nimi
35	Toifwolanlax	Anders Peerss Jäppin

⁸⁹ Suomen Sukuhistoriallinen Yhdistys SSHY- Savon ja Savonlinnan läänin jalkaväenrykmentin pääkatselmusluettelot 1712-1721 WA1218; Holopainen, Väinö 2010–2013: URL: <http://www.rajapuro.net/savojr/rykmentti.html> (haettu 21.8.2013).

Pääkatselmus Vallentuna (Ruotsi) 23.10.1716:

Ruotu	Kylä	Nimi	Kotis.	Ikä	Palv.v.	Naim.	Synt.
35	Toifwolanlax	Anders Jäppin	Sawolax och Kuopio Sn	30	6	gift	1686
98	Vättilä	Petter Jäppin	Savolax och Piexämäkj Sochn	20	3	ogift	

Pääkatselmus Sundsvall (Ruotsi) 1.11.1719:

Ruotu	Kylä	Nimi	Kotis.	Ikä	Palv.v.	Naim.	Synt.
35	Toifwolanla	Anders Jäppin					

Pääkatselmus Gävle (Ruotsi) 15.9.1720:

Ruotu	Kylä	Nimi	Kotis.	Ikä	Palv.v.	Naim.	Synt.
35	Tuowilanlax	Anders Jäppin	Safwålax	34	10	1	1686
98	Vättilä	Petter Jäppin	Savolax	25	7	-	

Pääkatselmus Gävle (Ruotsi) 21.9.1721:

Ruotu	Kylä	Nimi	Kotis.	Ikä	Palv.v.	Naim.	Synt.
35	Tåfwilalax	Anders Jäppin	Safwolax	35	11	1	1686
98	Vättilä	Petter Jäppin	Savolax	26	8	gift	

Savon rykmentin Pieksämäen komppania, ruotu 37 Mawäsi:**Pääkatselmus Raussila 6.9.1712:**

37	Mawäsi	Gustaf Axelsson Jäppin		alkaen: 28.3.1712
----	--------	------------------------	--	-------------------

Pääkatselmus Giefle 15.9.1720:

Ruotu	Kylä	Nimi	Kotis.	Ikä	Palv.v.	Naim.
37	Mawäsi	Gustaf Jäppin	Savolax	27	8 1/2	gift

Savon rykmentin Pieksämäen komppania, ruotu 118 Läppewirda:**Pääkatselmus Pieksämäki 17.6.1735:**

Ruotu	Kylä	Nimi	Kotis.	Ikä	Palv.v.	Naim.	Alkaen
118	Karjalanranda	Jäpperberg		25	3	gift	_8.1731

Savon rykmentin Juvan komppania, ruotu 98 Joroisten Vättilä**Pääkatselmus Giefle 21.9.1721:**

Ruotu	Kylä	Nimi	Kotis.	Ikä	Palv.v.	Naim.
37	Mawäsi	Gustaf Jäppin	Savolax	38	9 1/2	gift

Savon rykmentin Juvan komppania, ruotu 98 Joroisten Vättilä:**Pääkatselmus Wallentuna 23.10.1716:**

Ruotu	Kylä	Nimi	Ikä	Palv.v.	Naim.	Synt.
98	Vättilä	Petter Jäppin	20	3	ogift	1696

Pääkatselmus Gefle 15.9.1720:

Ruotu	Kylä	Nimi	Kotis.	Ikä	Palv.v.
98	Vättilä	Petter Jäppin	Savolax	25	7

Pääkatselmus Gefle 29.9.1721:

Ruotu	Kylä	Nimi	Kotis.	Ikä	Palv.v.	Naim.	Synt.
98	Vättilä	Petter Jäppin	Savolax	26	8	gift	

Savon rykmentti: Juvan komppania palkkausluettelo Jårois 30.8.1731:

Ruotu	Sotilaan nimi	Alkaen	Selite Asti	Syy
98	Petter Jäppin			

Savon rykmentti: Juvan komppania palkkausluettelo Lipsala 6.9.1739

Ruotu	Sotilaan nimi	Alkaen	Selite Asti	Syy
98	Petter Jäppin			

Savon rykmentti: Juvan komppania palkkausluettelo Martila 19.8.1741

Ruotu	Sotilaan nimi	Alkaen	Selite Asti	Syy
98	Petter Jäppin			

Savon rykmentti: Kuopion komppania. Ruotutalot: pääkatselmus 1735

Ruotu	Kylä	Talollinen	Tila
41	Tawinsalmj	Anders Jäppin	1

Savon rykmentti: Kuopion komppania. Ruotutalot: pääkatselmus 1758

Ruotu	Kylä	Talollinen	Tila
41	Tawinsalmj	Pål Jeppin	

Savon rykmentti: Kuopion komppania. Ruotutalot: pääkatselmus 1795

Ruotu	Kylä	Talollinen	Tila
41	Halola, Tavinsalmi	Pål Täppinen(?)	

Savon rykmentti: Kuopion komppania. Ruotutalot: pääkatselmus 1782

Ruotu	Kylä	Talollinen	Tila
41	Halola, Tawinsalmi	Påhl Jäppin	

Savon rykmentti: Kuopion komppania. Ruotutalot: pääkatselmus 1804

Ruotu	Kylä	Talollinen	Tila
41	Halola, Tavisalmi	David Jäppin	

Anders Jäppinen Suuren Pohjansodan ja Isonvihan melskeissä.⁹⁰

1707

Savon kahdennusrykmentin katselmuksessa Viipurin Vitsataipaleessa merkittiin 4. Komppania miehistöluetteloon ruodun 96 sotamies Anders Jäppin. Ruotujen 1–115 miehet oli koottu Kuopion pitäjistä. Rykmentti osallistui Viipurin puolustustaisteluihin ja Laatokalle sekä Inkerinmaalle tehdyille retkille vuosina 1707–1710. Anders peri Rytken ruodun isältään Peer Jäppiseltä. Viipurin ratsurykmentti ja osa Savon jalkaväkeä marssi seuraavana vuonna 1708 Nevajoen tuntumassa. Pultavan taistelun jälkeen rykmentti kotiutettiin talveksi ja sitä täydennettiin.

1710

Tsaari Pietari I aloitti Liivinmaan ja Viron valloituksen. Talonpoikainen nostoväki kutsuttiin harjoituksiin ja Kuopion Haminalahdella vuonna 1686 syntynyt renki Anders Jäppinen siirtyi ”lähes loppuunkuluneesta” kahdennusrykmentistä Kuopion komppanian II:n korpraalikunnan Tuovilanlahden ruodun n:o 35 sotamieheksi. Palkan maksoivat Tuovilanlahden pohjukan isännät. Samasta kylästä joko määrättiin, tai palkattiin ruotuun n:o 34 Anders Casperss Julkuin. Komppaniaa johtivat tuolloin kapteeni Carl Dittlod Schmitzfäldt (Carl Dittlof Schmitzfälts Compagnie), ja myöhemmin kapteeniksi ylennetty ltn. Johan Hindrich Fieandt, vänr. Antonij Cassijn sekä vääpeli Jacob Hoffereen, joka oli kaksi vuotta aiemmin aloittanut pataljoonan kirjurina ja majoittajana. Vääpelin alaisuuteen kuuluivat edelleen kersantti Erich Wensel, katselmuskirjuri Carl Forstadius, lippumies Johan Ilaan, majoitusmestari Petter Hafwerman, varusmestari Johan Törne sekä kaksi rumpalia Anders Rojnin ja Gabriel Wirilander.⁹¹

Maaliskuun 21. pv noin 18 000 venäläissotilasta piirittivät Viipuria, jossa oli n. 5000 miehen eversti Magnus Stiernstrålen johtama osasto. Kaupunki antautui keuhkokuumeen ja varusväki sekä suuri määrä siviiliväkeä vietiin Venäjälle vankeuteen ja orjuuteen. Kaatuneita kirjattiin mm. kuopiolainen Juhana Räsänen. Heinäkuun alussa Savon jalkaväkirykmentti antautui Liivinmaalla ja osa väestä joutui sotavankeuteen. Ratsuväen eversti Armfelt suojasi Savoa Kerimäen suunnasta tunkevaa vihollista vastaan. Everstilutnantti von Essen suojasi Savon eteläraja ja Majuri Danielson retkeili Pohjois-Karjalassa, jossa talonpojat kääntyivät tsaarin puolelle. Kiteellä toimi Suorlahden hovin isännöitsijä Tapani Löfving, sittemmin kuuluisa sissi, joka ylennettiin sodan loputtua kapteeniksi.

Elokuun 16. pv noin 2000 venäläistä kasakkaa yritti Punkasalmen ylitystä ja vievät salmen itäpuolista väkeä vangiksi. Savon rykmentin everstiksi nimitettiin Johan Stiernschantz ja majuriksi Johan Busch. Savon joukot tekivät tiedusteluretkiä Karjalaan mm. Viipurin ja Pietarin väliselle tielle aina Muolaalle asti, karkottaen toukokuussa pariin otteeseen venäläisosastoja, jotka yrittivät kuljettaa Viipurista kauppatarvikkeita Pietariin.⁹² Jo sitä ennen oli luutnantti Johan Henrik Fiendtin osasto hävittänyt Muolaalle rakennetun linnoituksen. Syksyllä 1710 armeija oli hajaannustilassa ja sotilaiden varusteina repaleiset sarkavaatteet. Jalkaväkeä täydennettiin ottamalla sotapakolaisia mm. Syväriltä, Käkisalmeista ja Inkerinmaalta.

⁹⁰ Tekstin runko: Taanio, Hannu. URL: <http://hannutaanio.lausas.org/text/sotavaki.html>, täydennykset kirjoittajan.

⁹¹ Mikrofilmi WA 1218, SVAR tunnus: SE/KrA/0023/0/1039.

⁹² Kankaanpää 2001, 286; Kuopion komppanian katselmuskirjat.

1711

Everstiluutnantiksi tuli Petter Johan Meisner, aateloituna Gyllenecker. Aliupseeristoon ja miehistöön hakeutui joukko säätyläisnuorukaisia. Kasakkajoukko kierteli aivan Savonlinnan liepeillä tekemässä tuhojaan. Savon rykmentti suojeli väestöä Säämingillä ja majoittui myöhemmin Savonlinnaan ja uudelleen Viipurin lähelle, jossa käytiin kovia taisteluja.⁹³ Everstit Armfelt ja Stiernschantz johdattivat joukot myöhemmin 28. helmikuuta kohti Käkisalmea ja voittivat venäläiset 4. maaliskuuta Soldatmäessä. Seuraava tavoite oli Kirvun Hannukkala, jota puolusti 350 rakuunaa ja 150 kasakkaa. Myös tämä osasto voitettiin.

Pien-Savon ratsukomppania toimi Käkisalmen suunnalla ja taisteli venäläisiä vastaan 9 pv. heinäkuuta Raivattalassa Hiitolan pitäjässä. Loka-marraskuussa kenraali Armfelt eteni Uudellekirkolle, mutta joutui pian vetäytymään. Suomen armeijan ylipäälliköksi tuli kenraali Lybecker, joka luopui taistelutta Karjalasta ja vetäytyi Kymijoen länsipuolelle. Savon puolustuslinja asettui sen jälkeen Puumalansalmelle, jossa venäläinen kasakkajoukko iski Kuopion komppanian vartion kimppuun.

1712

Savon rykmentti marssi litin Kelttiin ja edelleen Pyhtään Hirvikoskelle. Kuopion komppania osallistui Hirvikosken taisteluihin, jonne myös armeijan ylipäällikkö Lybecker oli joukkoineen vetäytynyt. Hirvikosken 6 päivän taisteluissa 31.8.1712 komppaniasta kaatui Talluksen ruotu n:o 30 sotilas Hemming Niskanen ja Kareslahden ruotu No 72 sotilas Mikko Pekkarinen haavoittui kuolettavasti. Vänälän ruodun 24 sotamies Petteri Asikainen haavoittui seuraavana päivänä 1.9.1712 tykinkuulasta. Kykenemättömäksi sodanjohantajaksi arvioitu Lybecker harkitsi jo perääntymistä, kunnes venäläisjoukot yhtäkkiä 4.9.1712 vetäytyivät.

Hirvikoskella Savon rykmentin jalkaväki tukeutui Vastilan Suurniityn itäreunaan kuvan oikeassa laidassa.

⁹³ Kuvaja 2008, 208.

1713

Alkuvuosi oli rauhallinen. Lybecker keskitti joukkojaan Hämeenlinnan pohjoispuolelle Hattulaan sekä Länsi-Suomeen. Venäläiset työntyivät Savoan syyskuussa maitse ja vesitse asettuen viideksi päiväksi Sulkavalle. Savolaiset ratsujoukot kävivät viivytysotaa mm. Karjaalla elokuun 20. pv. Samaan aikaan jo keväällä Helsinkiin rantautuneet venäläiset hyökkäsivät pohjoiseen ja saavutettuaan heinäkuussa Hämeenlinnan, saivat ensimmäisenä kosketuksen eversti Stierschantzin komentamaan Savon rykmenttiin, joka oli Porvoon ja Helsingin kautta marssittuaan vetäytynyt puolustusasemiin Hämeenlinnaan. Armfelt perääntyi edelleen Hämeenlinnasta kohti Pälkänettä osin siksi, ettei saanut Ruotsista luvattua täydennystä. Armfeldtin valtaneuvos, kreivi R. J. von Fersenille kirjoittaman raportin mukaan vetäytymistä edelsi linnoitustöiden aloittaminen, jonka Armfeldt antoi eversti Stiernchanzin tehtäväksi. Puolustuslinjaa rakennettiin yötä päivää.⁹⁴

Savon rykmentin asemalinja Armfeldtin kartan mukaan, joka sijaitsee nykyisen Lahdentien ja Onkkalantien välissä, Kostianvirran pohjoisrannalla. Venäläisten maihinnousua odottaessaan Armfeldt siirsi osan jalkaväkeä Mallasveden Pappilanlahden pohjoisrannalle. Rykmentti taisteli lähes viimeiseen mieheen yrittäessään torjua kenraaliluutnantti Bruken ratsuväen ja lautasilta pitkin tulevan jalkaväen hyökkäystä.⁹⁵

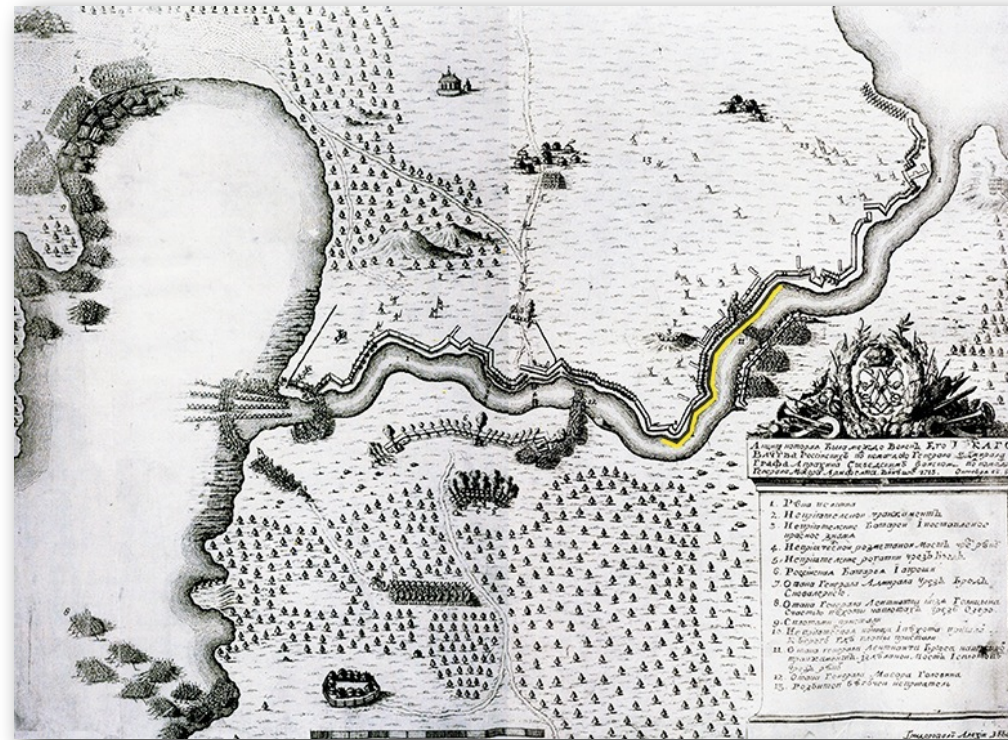
Kenraali jakoi 4500 sotilaan joukkojaan pitkin Hämeen järviä yhdistäviin kapeikkoihin ja tukeutui n. 2000 sotilaan voimalla Pälkäneelle, Pälkäneenjärven ja Mallasveden väliselle kannakselle Kostianvirralle.⁹⁶ Lokakuun 6. päivän aamuna venäläiset hyökkäsivät tukkilautoilla järven sakean sumun suojissa noin 6000 sotamiehen sekä 900 rakuunan ja krenatöörin voimin yrittäen saartaa Armfeldtin joukot. Venäläisten sotakertomusten mukaan jalkaväki taisteli rohkeasti, mutta taistelu päättyi Armfeldtin perusteelliseen tappioon ja sekasortoiseen vetäytymiseen. Vetäytyminen sujui hyvin siihen asti, kunnes venäläiset kasakat ja ratsuväki saavutti joukot.⁹⁷

⁹⁴ Blandov 2013, 33–34.

⁹⁵ Blandov 2013, 44–45.

⁹⁶ Armfeldtin sotaraportin mukaan linjalle ryhmittyi 1100 sotilasta ja saman verran maihinnousun varalla, johon myöhemmin lisättiin 700 ratsumiestä.

⁹⁷ Blandov 2013, 40; Virrankoski 2009, 275. Venäläisten lähteiden mukaan sotilaat: ”olivat löytäneet taistelutahtonsa ja tappelivat hullun lailla”. Myös Armfeldtin raportin mukaan upseerien oli pakotettava sotilaat vetäytymään uhkailemalla.

Venäläisten lähteiden mukaan Armfeldtin rykmentit jaksoivat taistella vastaan noin kolmisen tuntia. Vihollisen noustua maihin, joukkojen kerrotaan joutuneen sekasorron valtaan: *Ja kolmituntisen taistelun jälkeen, Kaikkivaltiaan avulla, venäläiset löivät vihollisen järven rannalta ja kaikista linnoituksista joen vastarannalla ja ne ajettiin kuin jänikset pakoon metsiin.*⁹⁸

Taistelu oli Armfeldtin mukaan verinen ja ilma täyttyi niin sakeasta ruudinsavusta, että näkyvyys oli lähes olematon ja miesten oli vähän väliä pudottauduttava mahalleen haukkaamaan ilmaa. Päästäkseen ampumaan, miesten oli kiivettävä höyryävien ruumiskasojen päälle. Tappioiksi kirjattiin 11 upseeria, 52 aliupseeria, sekä 1420 korpraalia ja sotamiestä, joista osa karkureita. Vihollisen vangiksi jäi 28 upseeria ja 220 aliupseeria ja sotilasta.⁹⁹ Tykistöstä menetettiin kuusi kpl kolminaulaista (3 paunan) tykkiä, 2 kpl 8 paunan haupitsia ja viisi lippua. Kenraali-amiraali Apraksinin kirjoittaman raportin mukaan lippuja korjattiin taistelutantereelta kahdeksan plus kaksi joukko-osastotunnusta. Savon ja Hämeen rykmentit hajosivat pahoin, jolloin osan miehistä karkasi metsiin ja osa ehkä kotiseuduilleen: *mennyt kotiin maalle.*¹⁰⁰

⁹⁸ Blandov 2013, 52–53. Aleksei Zubovin kartan mukaan Savon rykmentti otti vastaan Brucen ratsuväen ja jalkaväen hyökkäyksen.

⁹⁹ Blandov 2013, 48.

¹⁰⁰ Hornborg 1955, 180; Blandov 2013, 49. Venäläisten tilastojen mukaan vangiksi jäi vain 14 upseeria. Vetäytyminen sujui järjestyksessä, kunnes kenraalimajuri Grigori Volkonskin ratsuväki ui Kostianvirran yli ja saavutti perääntyvät ruotsalaiset.

1714

Uuteen vuoteen mennessä rykmentti oli saatu koottua uudelleen ja se liitettiin Armfeltin armeijaan noin 600 miehen vahvuksena. Talvella venäläiset liikkuvat lounaisimmassa Savossa. Hirvensalmella Viipurin ratsurykmentin Pien-Savon komppania voitti 40-miehisen venäläisosaston. Kangasniemellä Långström tuhosi toisen osaston, joka käsitti 80 miestä. Isonkyrön Napuella kylän pelloilla helmikuun 14 p:n armeija kävi ratkaisevan taistelun, johon Savon rykmentti osallistui lisälmen komppaniaa ja Suur-Savon ratsukomppania lukuun ottamatta, joka vartioi Olavinlinnaa.

Armeijan mieliala oli matala ennen yhteenottoa ja sotakomissaari Frisius yritti nostaa mielialaa lupaamalla upseereille kuukauden ylimääräisen palkan ja kuukauden juomarahat niille miehille jotka vapaina, tai vankeina selviäisivät hengissä taistelusta. Armfeltin selostuksen mukaan sotilaat innostuivat:

Miehet innostuivat niin, että sotaiseen tapaan heristelivät kiväärejä ja vakuuttivat haluavansa kestää kaiken.

Tämä oli sellainen uskollisuuden ja miehuullisuuden osoitus, ettei heidän asennettaan voi kylliksi kiitellä.¹⁰¹

Armfelt määräsi joukot karoliinien lineaariseen muodostelmaan ja rynnäkköön, lähitaistelussa venäläiset menettivät paljon miehiä. Lukumääräisesti kaksinkertainen venäläisarmeija murtautui Armfeltin vasemmasta sivustasta ja taistelu muuttui verilöylyksi.¹⁰² Osa jalkaväestä yritti muutaman paniikkiin joutuneen upseerien käskystä murtautua vihollisen linjojen läpi. Pakeneminen, tai kuolema oli parempi vaihtoehto kuin joutua venäläisten sotavangiksi.

Armfelt murtautui saartorenkkaan läpi ratsain ja miekka kädessä taistellen. Taistelussa 236 upseerin, 252 aliupseerin ja 5036 sotamiehen joukoista kolmannes kaatui, mukana Porin jalkaväkirykmentin eversti Odert Reinhold von Essen. Porin rykmentistä jäi henkiin vain vähän yli sata miestä.¹⁰³ Savon rykmentin tappiot olivat 12 upseeria, 9 aliupseeria ja 341 korpraalia ja sotamiestä, joukossa mm. sotamies Pekka Ovaskainen, kapteeni Frans Saxbeck, luutnantit Carl, Carl Johan ja Henrik Johan Tawast. Napuen taistelussa menetettiin yhteensä 3157 miestä, joista jalkaväkeä 2058, ratsuväkeä 405, tykkimiehiä 14 ja nostoväkeä 680. Venäläisten 10 863 sotilaan armeijan tappiot olivat 421 kaatunutta ja 1057 haavoittunutta.¹⁰⁴ Napuen taistelun jälkeen palasi venäläinen ratsuväki etelään Kuopion kautta ja pakko verotti tienvarren taloja.¹⁰⁵

Armfelt vetäytyi hajanaisten joukkojensa kanssa Raaheen ja 19.3.1714 taistelukelpoinen jalkaväki käsitti noin 2300 miestä. Syyskuun 13 p:n venäläisten kaleerilaivaston lähestyessä, kuljetettiin sairastuneet ja Kyrönjoella haavoittuneet sotilaat sekä Savon ja Viipurin rykmentit neljällä Raahen satamassa olleella laivalla meren yli noin 9 peninkulmaa Uumajasta pohjoiseen, kun taas muu jalkaväki lähti raskaalle marssille maitse Tornion kautta Ruotsiin.

1715

Kajaanin linnaa puolusti 50 miestä savolaista viisikäsalkaväkeä. Joulukuussa eteni etelästä Savon halki venäläinen ratsuväkiosasto ja yritti valloittaa linnan yllättäen, mutta epäonnistui. Husu värväsi edelleen miehiä Savossa kapteeni Michael Lundeén mukana. Kuopion komppania oli tukeutunut Uumajan seudulle suorittaen vartiopalvelua ja viettäen talven 1716 syvässä lumessa. Kymmenittäin sotilaita sairasteli talven mittaan, muutamia karkasi ja neljä sotilasta kuoli kevään ja kesän kuluessa.

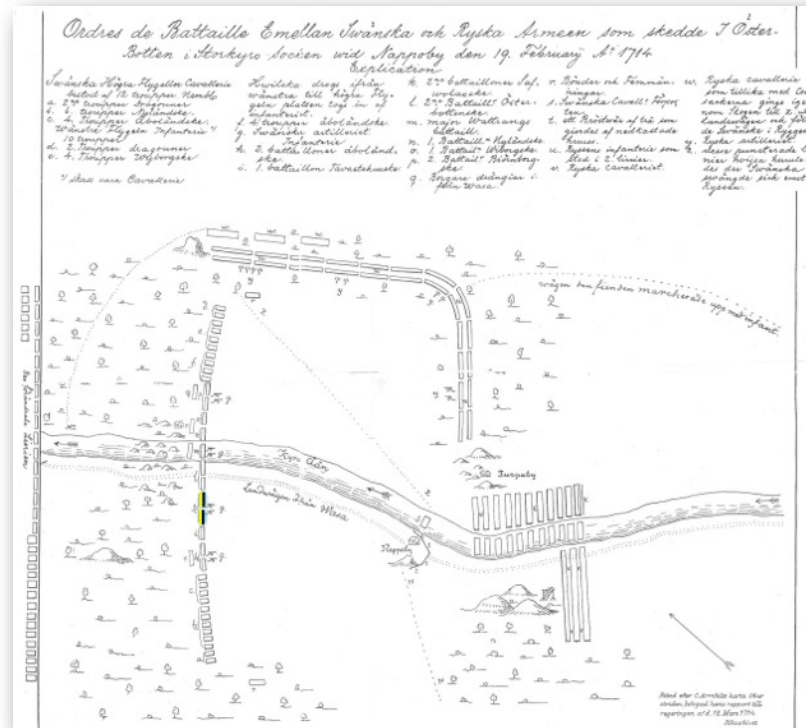
¹⁰¹ Hornborg 1955, 204.

¹⁰² Kujala 2000, 328.

¹⁰³ Keskinen & Koskinen 2011.

¹⁰⁴ Hannula 1929, 119–124; Kangas 1996, 46–47. (Armfeltin tappioiksi on mainittu myös 2449 ja venäläisiltä 1750 sotilasta).

¹⁰⁵ Uddgren 1909. Virrankoski 2009, 276.

Savon rykmentin kahden pataljoonan tukeutuminen Ison-Kyrön Napuan taistelussa Kyrönjoen varressa 19.2.1714.¹⁰⁶

1716

Tammikuussa sai kenraali Afanasi Tshekin tehtäväkseen valloittaa Kajaanin joukoista eversti Mannsteinin jalkaväkirykmentin ja tykistön. Linna antautui helmikuun 24. pñä, jolloin Ruotsin lippu laskettiin viimeisen kerran Suomessa. Sotilaat ja siviiliväki vietiin vastoin antautumissopimusta Venäjälle vankeuteen. Alkukesästä Armfeltin joukot siirtyivät vähitellen etelään, jossa vaiheessa miehistön vaatetus oli riekaleina osan marssiessa paljain jaloin. Kolme sotilasta karkasi marssilla Uumajasta Gävleen. Päämääränä oli Gävle, johon joukot saapuivat elokuun alussa ja jossa ryhdyttiin valmistelemaan talvileiriä. Syksyllä 23.10.1716 pidettiin Savon jalkaväen pääkatselmus Vallentunan Hulthamnissa, vähän Tukholman pohjoispuolella.

Rykmentin vahvuus oli silloin 21 upseeria, 35 aliupseeria ja 304 miestä. Kuopion komppanian vahvuus oli yksi upseeri, viisi aliupseeria ja 71 miestä, mukana 30-vuotias palkkasotilas Anders Jäppin, joka oli kotoisin Savolaxista, palvellut armeijassa 6v ja merkittiin olleen naimisissa. Karjalan ratsurykmentin Ylä-Savon komppanian vahvuus oli 41 ratsumiestä ja Ala-Savon komppanian vahvuus 84 miestä.

¹⁰⁶ Kriget i Finland 1714 by H.E. Uddgren, Stockholm, 1909 The Battle of Storkyro (Napue/Lappola) 19th February 1714.

1716 – 1717

Armfeltin joukot suorittivat Uumajan seudulla vartiopalvelusta kovissa olosuhteissa ja ilman toimivaa huoltoa noin puolentoista vuoden ajan. Osasto marssi elokuun 1717 alkuun mennessä etelään, leirytyen Gästriklandin eteläosan rannikkoseudulle, jossa joukkoja täydennettiin Suomesta tulevilla pakolaisilla.

1718

Kesäkuun alussa Kuningas Kaarle XII määräsi kenraali Armfeltin joukot liitettäväksi Jämtlandin armeijaan. Marssi Ruotsin läpi kohti Norjan tuntureita ja Trondheimia alkoi. Tarkoitus oli vallata Norja uudella hyökkäyksellä. Savon rykmentin jalkaväkeä oli täydennysmiesten jälkeen 385 miestä sekä päällystö. Norjan raja ylitettiin 26.8.1718 ja joukot etenivät Steinen ja Skånesin valloitusten jälkeen lähelle Trondheimia Stjördalin joelle, joka osoittautui mahdottomaksi ylittää. Armfelt rakennutti lauttasillan, mutta sateiden aiheuttama tulvavesi murskasi sen mennessään. Sade pehmensi myös tiet ja olosuhteet muuttuivat yhä kurjemmiksi. Armeija lähti perääntymään sillä muonaa ei saatu ostettua paikallisilta talonpojilta. Seutua oli kohdannut samana vuonna täydellinen kato.

Savon rykmentin eversti Stiernchantzin 300 taistelukelpoisesta sotamiehestä ja upseereista koostuva osasto lähti 26.9.1718 norjalaisilta vallatuilla veneillä Trondheimin vuonossa olevalle Ytteröyn saarelle hankkimaan elintarvikkeita, kuten lampaita. Mukaan lähtivät Kuopion ja Pieksämäen komppanian miehet. Nälöstä kärsivät upseerit unohtivat kuitenkin tiedustelun ja perillä osasto joutui norjalaisten yllättämäksi. Stiernchantz pääsi hädin tuskin pakenemaan, menetettyään kaatuneena korpraali Antti Krögaren sekä sotavankeina kaksi upseeria ja 50 miestä.

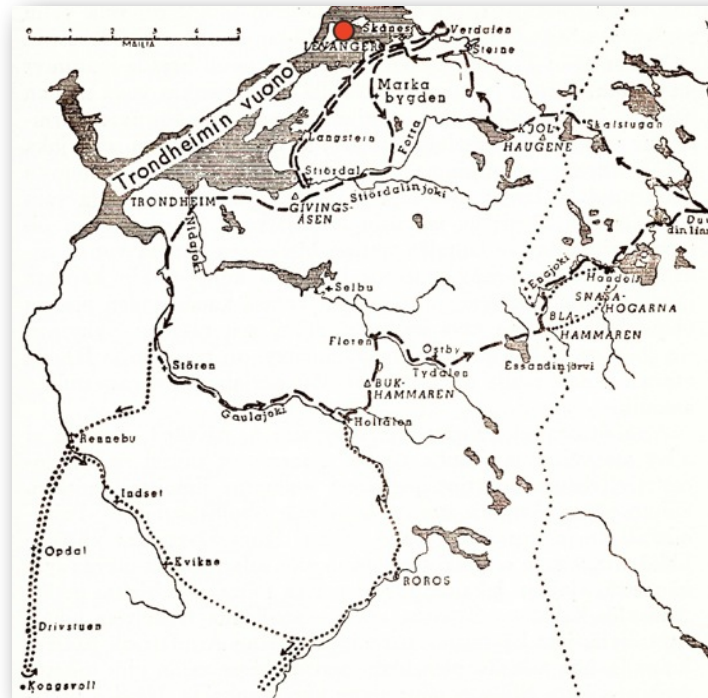
Vuoden 1719 katselmuskirjojen mukaan Kuopion komppaniasta vangiksi joutuivat ainakin vänrikki Anders Håfren, vääpeli Josep Laure ja sotamies Anders Jäppin, joista Anders hävitti vankeuden aikana kaikki varusteensa. Myös Pieksämäen komppanian Gustaf Jäppin joutui vangiksi samassa operaatiossa, kuten varusmestari Antti Takkinen, rumpali Simo Kitunen Puumalan komppaniasta, sekä lippumies Gert Bergman ja majoittaja Gabriel Wirilander Juvan komppaniasta.¹⁰⁷ Kaikkiaan Norjan retkelle osallistui noin 7500 miestä, joista noin puolet suomalaisia.

Marraskuun 30 pv. Kaarle XII kaatui päähän osuneesta musketinkuulasta ja Armfelt sai käskyn vetäytyä pikaisesti Ruotsiin. Tuhoisa paluumarssi, eli nk. ”kuolonmarssi” Störenistä saattoi alkaa jouluaattona 1718. Lumimyrskyssä ja purevassa pakkasessa Savon rykmentistä paleltui tuntureille 87 miestä. Kuopion komppania menetti paleltuneina 13 miestä. Komppanian kokonaistappioiksi kirjattiin 20 miestä, eli henkiin jäi 37 kaikkiaan 57 retkeen osallistuneesta.

Norjan retken yhteistappiot olivat suuret, sillä paluumarssille lähteneistä 5000 miehestä kaikkiaan noin 2300 miestä jäättyi vuorilla kuoliaaksi. Norjalaiset talonpojat hautasivat kuolleet sotilaat joukkohautoihin. Paluumarssia seuranneiden viikkojen aikana paleltumisvammoihin kuoli lisää lähes 1400 miestä, joten kokonaistappiot nousivat noin 3450 mieheen. Myös kuormastomiehiä paleltui hankeen sadoittain. Kuningas Kaarle XII:n suuruudenhulluus sai traagisen lopun ja samalla alkoi Ruotsin suurvallan luhistuminen.¹⁰⁸

¹⁰⁷ Saloheimo 1990, 582. Gustaf Jäppinen oli syntynyt samasta Suontientaipaleen Kukkolan kylästä, josta Andersin esi-isä lähti kohti Kuopiota muutamaa sukupolvea aikaisemmin.

¹⁰⁸ Kuvaja 2008, 237–239.

Armfeltin Norjan retken ylimalkainen reitti ja punaisella merkitty Ytteröyn saari, jossa Anders Jäppin jäi norjalaisosaston vangiksi.¹⁰⁹

1719

Savon rykmentin yli 600 sotilaasta oli tammikuussa jäljellä vain 135 miestä ja päällystö. Varsin moni jäljellä olevista oli palelluttanut jalkansa, kätensä, korvansa tai silmänsä. Sotavangit vapautettiin syyskesällä ja he saivat palata yksiköihinsä. Vapauduttuaan Anders Jäppin palasi kävellen ja talonpoikien hevoskyydillä Gävleen, ilmoittautuen takaisin komppaniaansa. Merkintöjen mukaan vänrikki Håfren palasi vankeudesta 19.9.1719. Anders sai Norjasta mukaansa vain vanhan hatun ja hän kuittasi itselleen uudet karoliinivarusteet hävinneiden tilalle. Ratsuväki säilyi tuntuvasti vähemmin tappioiden Norjassa. Rykmentin pääkatselmus pidettiin Sundsvallissa 1.11.1719.

Ehkä Andersin hengen pelasti sotavankeus Norjassa. Tutkijoiden mukaan karoliiniarmeijan sotatoimissa vangiksi joutumisen voi ajatella toimineen selviytymisen strategiana, sillä perusteella, että vangiksi joutuneista palasi kotimaahan suurempi osa kuin rykmentin mukana alusta loppuun marssineista? Ytteröyn saareen muonanhakuun lähteneen osaston tarkoituksena oli tuskin antautua norjalaisille. Tutkijat ovat luonnehtineet harvoja Norjan retken lumimyrskyssä hengissä selvinneitä, kuten kolmea Porin rykmentin Everstiluutnantin komppanian miestä ”supersotilaiksi”.¹¹⁰

¹⁰⁹ Hornborg 1955, 249.

¹¹⁰ Keskinen & Koskinen 2011, 68.

Olosuhteet ja varusteet huomioiden voi todeta, että jokainen Norjan retkelle tai muihin sotatoimiin osallistunut eloon jäänyt sotilas oli nykymittapuun mukaan supersotilas. Pieksämäen komppaniassa palvellut Gustaf Jäppinen pääsi karkaamaan vankileiriltä, mutta palellutti itsensä pahoin. Tarkempaa tietoa Gustafin vammoista ei ole, mutta aikalaiskuvausten mukaan sotilaiden paleltuneita raajoja tai niiden osia amputoitiin, elleivät ne ehtineet sitä ennen irrota itsestään.¹¹¹ Gustaf Jäppin oli Norjan retken jälkeen enää *auttavasti elossa* ja vapautettiin myöhemmin palveluksesta.¹¹²

1720

Savosta otettiin kolmasosa koko viljasadosta veroksi miehitysvoiman toimesta. Karjalan ratsurykmentti joutui keväällä puolustamaan toiminta-alueitaan Uumajan seutua venäläisiä vastaan. Kummankin savolaiskomppanian ruoka- ja tarvikevarastot paloivat Uumajassa. Savon jalkaväkirykmentti siirrettiin etelään Gävlen tienoille, josta käsin se järjesti partioretkiä Suomeen sekä torjui useita venäläisten maihinnousuyrityksiä.

Väenotto ei enää onnistunut venäläisten varuillaan olon johdosta ja vain 5 alokasta merkittiin rulliin. Pääkatselmus pidettiin Gävlessä 15.9.1720 ja luetteloon merkittiin sotamies Anders Jäppin Tuovilanlahden ruodusta N:o 35, kotiseuduksi Sawålx, iäksi 34v, palvelusvuosia 10 ja naimisissa olevaksi. Samalla luetteloihin merkittiin Juvan komppaniasta sotamies Petter Jäppinen ja Pieksämäen komppaniasta sotamies Gustaf Jäppinen, joka seuraavana vuonna vapautettiin palveluksesta. Anders kuittasi katselmuksen jälkeen seuraavat karoliinivarusteet:

Pääkatselmuksen jälkeen saanut rykmentiltä: ¹¹³

- Musketti ja hihna
- Pistin ja miekka
- Laukku ja hihna
- Ruuti- ja öljysarvet kiinnikkeineen
- Hyväkuntoinen Karpus - hattu
- Hansikkaat
- Vyö/hihna (miekan)
- Kankaiset housut
- Paitaa varten palttinaa 5 1/2 kyynärää
- Palkkaa 4 penniä hopearahana
- Kaulaliina
- Pari sukkia
- Pari kenkiä

Ammustarpeita:

- Ammuksia kaliiperina 24 kpl
- Samoja puhtaina kuulina 20 kpl (af amunit: Calib 24 st: d:o reene Kuhl: 20 st:)"
- Ruutia 20 laukaukseen
- Piikiviä 3 kpl

¹¹¹ Hansson 2003, 220.

¹¹² Lappalainen 1961, 364–365.

¹¹³ Suomenmos: Veikko Holopainen 2012. Alkuperäinen teksti: (Sedermehra Gen: Munstringen fätt. Af Regem:te Musq:t med Rem, Bajonett och Wårja, Taska med Rem, Kruth_olja horn med fång wåhl:e Karpus, m: hanskor, m: Gehång, Klådes byxor Skiort lärft, 5 t al:n p:r 4 1/3 Sm:t, hals duuk, par Strumpor och par skoor. af amunit: Calib 24 st renne Kuhl: 20 st: Kruth 20 skått, flint stenar 3 st:)

1721

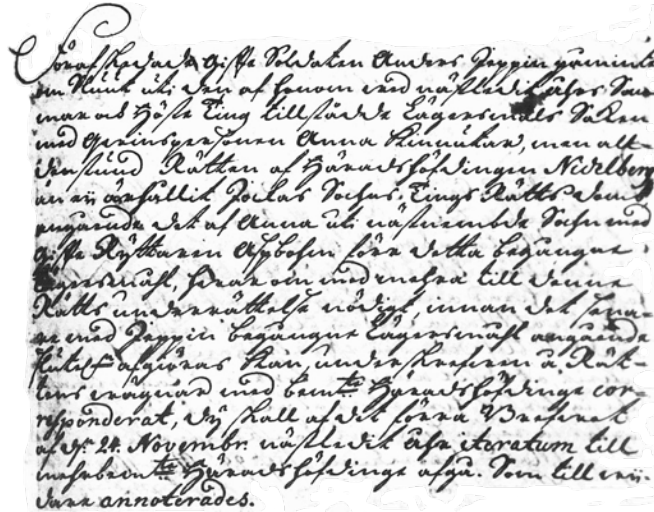
Uudenkaupungin rauha syntyi elokuun 20 pv. vuonna 1721. Ruotsin suurvalta-asema luhistui kuningaskunnan luopuessa Baltian maista, Inkerinmaasta ja Kaakkois-Suomesta. Viipuri, Käkisalmi ja Sortavala jäivät Venäjän puolelle. Pääkatselmus pidettiin Gävlessä 21.9.1721, jossa Kuopion komppanian palkkasotilas Anders Jäppisestä kirjattiin viimeiset merkinnät: Tåfwilax, Anders Jäppin, Safwolax, ikä 35v, 11 palvelusvuotta.

Rauhan jälkeen pääosa joukoista kotiutettiin, mutta Savon ja Pohjanmaan jalkaväkirykmentit sekä Karjalan ja Uudenmaan rakuunat pääsivät palaamaan kotimaahan vasta vuonna 1722.¹¹⁴ Anders erosi palveluksesta seuraavana vuonna 1723. Kuopion tuomiokirjojen merkintöjen mukaan hän erosi omasta pyynnöstään.¹¹⁵ Vuosilta 1722-1734 ei ole katselmuskirjoja, mutta Kuopion pitäjän vuoden 1727 henkikirjaan on merkitty Tuovilanlahden ruotuun sotilas Jeremias Munckin vaimo.

¹¹⁴ Hansson 2003, 221.

¹¹⁵ 1730 talvi s.113 /nide oo.33 / rulla ES 2013 /kuva 112.

Kuopion käräjäoikeuden tuomiokirjat 1722-1731, vastaajana entinen sotilas Anders Jäppin.

Kuopion käräjäoikeuden pöytäkirjat: 1722 talvi s.121 /nide oo.25 / rulla ES 2011, 1729 kesä s.371 /nide oo.32 /
rulla ES 2013, 1730 talvi s.113 /nide oo.33 / rulla ES 2013, 1730 kesä s.453 /nide oo.33 / rulla ES 2013,
1731 talvi s.70 /nide oo.34 / rulla ES 2014.

070

Jatkettiin asian käsittelyä jutussa, jossa palveluksesta eronnutta ja avioliitossa olevaa sotamies Antti Jäppistä syytettiin rakuuna Hannu Aspbohmin kihlatun Anna Kinnuttaren Makaamisesta. Asiassa oli antanut tuomionsa Porvoon konsistori, joka oli siirtänyt asian 24. huhtikuuta kuluvaan vuotta Turun hovioikeudelle.

112

Avioliitossa oleva palveluksesta eronnut sotamies Antti Jäppinen muistutti tuomion saamisesta jutussa, jossa häntä syytettiin edellisen vuoden kesä- ja syyskäräjillä naikkonen Anna Kinnuttaren Makaamisesta. Asiaa ei voitu käsitellä, sillä oikeus ei ollut vielä saanut kihlakunnantuomari Nidelbergiltä Juvan käräjien tuomiota koskien Anna Kinnuttaren makaamista, joka oli tapahtunut avioliitossa olevan rakuuna Aspbohmin kanssa. Allekirjoittanut on ollut yhteydessä kyseisen kihlakunnantuomarin kanssa, ja viimeinen kirje on päivätty 24. marraskuuta edellisenä vuonna. Kirjattiin jatkokäsittelyä varten.

120

Sotamies Antti Jäppinen vaati lautamies Jussi Miettiselä Kasurilasta kuutta kappaa rukiita, jotka tämä oli ottanut Jäppisen vaimolta ollessaan starostana.¹¹⁶ Miettinen kielsi viljan olleen rukiita, ja sanoi rakuunoiden löytäneen vaimolta viisi kappaa ohria, jotka oli viety makasiiniin rakuunoiden tarpeiksi. Kun Miettinen tarjoutui valalle, vapautettiin hänet Jäppisen vaateesta.

370

Nimismies Henrik Hoffren ilmianto palveluksesta eronneen ja avioliitossa olevan sotamies Antti Jäppisen ja naikkonen Anna Kinnuttaren Tuovilanlahdesta, jotka olivat olleet keskenään lihallisessa yhteydessä. Syytetyt tunnustivat vapaaehtoisesti, että he olivat olleet lihallisessa yhteydessä edellisen vuoden 30. päivä heinäkuuta. Suhteesta oli syntynyt tyttölapsi 19. huhtikuuta kuluva vuotta. Lapsi oli kuollut luonnollisen kuoleman kuuden viikon kuluttua lautamiesten Paavo Eskelisen ja Pekka Mykkäsen todistuksen mukaan. Kinnutar tunnusti synnyttäneensä aiemmin poikalapsen aviolupauksen alla Juvan pitäjässä luutnantti Johan Nordbergin rakuunalle Hannu Aspbohmlle. Tämä makaaminen oli käsitelty, mikäli hän muisti oikein, kyseisen pitäjän käräjillä vuonna 1724. Kinnuttaren oli Porvoon tuomiokapituli julistanut Aspbohmin aviovaimoksi.¹¹⁷

Kuopion kirkkoherra Henrik Argillanderilla oli hänen mukaansa tästä kirjallinen todistus, jonka Juvan kappalainen Abraham Poppius oli antanut. Anna oli siksi saanut nauttia esteettä ehtoollista tässä seurakunnassa. Jäppinen oli maannut hänet sen jälkeen, kun Anna oli jo nauttinut ehtoollista. Jäppinen sanoi saaneensa tietää Annan miehestä vasta kaksi viikkoa makaamisen jälkeen. Tästä hän oli kuullut Olavinlinnan malmilla rykmentin kokoontumisessa. Sitä hän ei sanonut muistavansa, kuka asiasta oli puhunut.

Toisena päivänä oikeuteen tuotiin kyseisen kappalainen Poppiuksen 9. heinäkuuta 1727 allekirjoittama todistus. Sen mukaan Porvoon konsistori oli antanut asiassa lausunnon, jonka mukaan Kinnutar oli ripitetty Juvalla 31. toukokuuta samana vuonna. Rakuuna Aspbohm sen sijaan oli paennut Venäjällä oleskelevan vaimonsa luo kaksi vuotta aiemmin. Kirje oli annettu Annalle, sillä hän oli ilmoittanut aikovansa Kuopioon noutamaan sinne jäänyttä lastaan ja mahdollisesti jäävänsä pitäjään, jotta hän saisi nauttia esteettä ehtoollista.

Maaherra Frisenheim oli entisen kruununvouti Henrik Ithimaeuksen kirjeen johdosta kirjoittanut 21. joulukuuta 1728 kihlakunnantuomari Jakob Nidelbergille, että Juvan syyskäräjillä 1727 esillä ollutta Kinnuttaren makaamista ei ollut voitu tutkia loppuun, sillä tämä oleskeli Kuopiossa. Siksi Nidelberg vaati Kinnutarta vastaamaan syytteeseen Juvan kuluva vuoden talvikäräjille. Nimismies ilmoitti, ettei hän ollut voinut jäljittää Kinnutarata ennen kuin nyt, kun tämä oli tullut vapaaehtoisesti käräjäpaikalle makaajansa Jäppisen kanssa. Kinnutar tuli lähettää ensin tuomittavaksi Juvalle ja Nidelbergin tuli huolehtia, että tämä tulisi sitten vastaamaan Kuopion käräjille.

¹¹⁶ Huhtamies 2000, 30–31; Vilks 2005, 407–410, 422 ja 447. Stratosta eli ruotumestari toimi ruodun esimiehenä huolehtien mm. ruoturahan keräämisestä, informoiden kutsuntalautakuntaa oman ruotunsa tilasta ja osallistuen uusien sotilaiden valintaan. Anders ei pystynyt näyttämään lautamiehen rukiinottoa toteen, mutta katsoi vaimonsa joutuneensa mielivaltaisen pakko-oton kohteeksi. Kotiutuneiden sotamiesten oli palautettava upseerin ohella oma asemansa paikallisessa yhteisössä ja kruununostoissa palvelleen palkkasotilaan käräjävoitto olisi sopinut pyrkimykseen mitä parhaiten.

¹¹⁷ Vilks 2005, 458–470. Andersin ja Annan kokemat vuosia kestäneet *sivellisyysskäräjät* olivat yleisiä Isonvihan jälkeen aina 1730-luvulle saakka ja ne olivat omiaan lisäämään levottomuutta. Suuri osa käräjistä koski miehityskaudella venäläisten kanssa irtosuhteisiin ryhtyneitä naisia. Epäilemättä tuskaa lisäsi se, että Andersin ja Annan lapsi (*huorikas*) kuoli muutaman viikon ikäisenä. Toisaalta Anna ei ollut langennut kaikkein alimpaan kastiin – *ryssänhuoraksi* – sillä molempien irtosuhteiden kumppanit olivat suomalaisia. Jos Anna olisi ”saastuttanut” itsensä venäläissotilaista, olisi hän saanut kantaa ryssänlutan leimaa ja kuulla kyläläisten nimittelyä loppuelämänsä ajan. Miehiä ja varsinkaan kruununsotilaita ei tällaisten tapausten jälkeen nimitelty.

452

Jatkettiin sotamies Antti Jäppisen ja rakuuna Hannu Aspbohmin kihlatun Anna Kinnuttaren makaamisasiaa. Porvoon konsistori oli lähettänyt asian 26. huhtikuuta 1731 Turun hovioikeudelle jatkokäsittelyä varten.¹¹⁸

375

Nimismies Henrik Hoffren kantoi naimatonta talollisenpoika Paavo Paavonpoika Jäppistä ja naikkonen Riitta Tikatarta Tavisalmelta vastaan siitä, että nämä olivat olleet salavuoteudessa ja Riitta oli synnyttänyt suhteesta edellisen vuoden 1728 marraskuussa tyttölapsen. Koska he olivat ensikertalaisia, tuomittiin Jäppinen kymmenen hopeataalarin ja Tikatar viiden hopeataalarin sakkoon kuninkaallisen säädöksen 22. toukokuuta 1694 mukaan ja kirkonrangaistukseen yhtenä sunnuntaina Kirkkojärjestyksen 9 luvun 4 pykälän mukaan. Lisäksi Jäppinen tuomittiin maksamaan kuninkaallisen säädöksen 5. helmikuuta 1697 mukaan lapsen elatukseksi vuosittain puoli tynnyriä viljaa kunnes se pystyisi itse elättämään itsensä. Koska kummallakaan ei ollut rahaa sakkoihin, korvasi Jäppinen ne neljällä parilla raippoja ja Tikatar kahdella parilla piiskaa.¹¹⁹

¹¹⁸ Antti Jäppisen saamista tuomiosta ei ole löytynyt pöytäkirjaa, mutta tuomion ankaruudesta antaa kuvan oheinen Paavo veljeä koskeneen vastaavan makaamisjutun tuomio.

¹¹⁹ Kuopion käräjäoikeuden pöytäkirjat 1722-1731: 1722 talvi s.121 /nide oo.25 / rulla ES 2011 /kuva 120; 1729 kesä s.371 /nide oo.32 / rulla ES 2013 /kuvat 370, 372 ja 374; 1730 talvi s.113 /nide oo.33 / rulla ES 2013 /kuva 112; 1730 kesä s.453 /nide oo.33 / rulla ES 2013 /kuva 452; 1731 talvi s.70 /nide oo.34 / rulla ES 2014 /kuva 070. Käännökset: tutkija Veli-Pekka Toropainen Turku 31.5.2010.

Lähteet ja kirjallisuus:

- Adamson, Bil. *A Response to the UDP report - risks for health and safety from uranium development*. Clean Green Saskatchewan. Saskatoon, SK. Canada 2009.
- Asplund, Henrik. *Kymittäe. Sites, centrality and long-term settlement change in the Kemiönsaari region in SW Finland*. Annales Universitatis Turkuensis 312, Humaniora. Turku 2008.
- Blandov, Aleksei. *Kostianvirran taistelu - Pälkäne 1713*. Juvenes Print, Tampere 2013.
- Burenhult, Göran. *Arkeologi i Norden 2. Europa och Norden 400–1050e Kr*. Stockholm 1999.
- Callmer, J. *Comments on Daniil Avdusin, Smolensk and the Varangians According to the Archaeological Data*. Norwegian Archaeological Review vol. 4 no. 2. 1971.
- Carlsson, Dan & Selin, Adrian. *In the footsteps of Rurik. A guide to the Viking History of Northwest Russia*. (© 2012 NDCP- The Northern Dimension partnership for Culture's Steering Committee and the authors. URL:<http://www.academia.edu/3763126>).
- Dallen, J. Timothy. *The Decline of Finnish Ethnic Islands in Rural Thunder Bay*. University of Waterloo, Ontario. The Great Lakes Geographer Vol. 2, No. 2. Canada 1995.
- D'Amato, Raffaele. *The Varangian Guard 988–1453*. Men at Arms 459. Osprey Publishing. Oxford 2010.
- Duczko, Wladyslaw. *Viking Rus. Studies on the Presence of Scandinavians in Eastern Europe*. The Northern World, Volume 12. Brill Academic Publishers 2004.
- Edgren, Torsten. *The Eastern Route: Finland in the Viking Age*. Teoksessa: *Vikings. The North Atlantic Saga*. Smithsonian Institution Press. Washington-London 2000.
- Edquist, Samuel. *I Ruriks fotspår. Om forntida svenska österledsfärder i modern historieskrivning*. Södertörn Academic Studies 47. Södertörns högskola. Stockholm 2012.
- Eldjárn, Kristján. *Kuml og Haugfé. Úr Heidnum á Íslandi*. (2. Útgáfa). Reykjavík 2000.
- Family Tree DNA. (URL: <http://www.familytreedna.com/public/n1c1>).
- Haggren, Georg. *The Colonization of Western Uusimaa in the Middle Ages*. Teoksessa: *Colonists on the Shores of the Gulf of Finland*. Vantaan kaupunginmuseon julkaisuja n:o 22. Lahti 2011.
- Halminen, Matti. Sointula. *Kalevan kansan ja Kanadan suomalaisten historiaa*. Helsinki 1936.
- Hansson, Anders. *Armfeldts karoliner*. ScandBook, Falun 2003.
- Hedeager, Lotte. *Scandinavia before the Viking Age*. The Viking World. Edited by Stefan Brink, Neil Price. Routledge 2008.
- Hedenstierna-Jonson, Charlotte. *Rus', Varangians and Birka warriors. The Martial Society. Aspect of warriors, fortifications and social change in Scandinavia*. (Eds. Lena Holmquist Olausson and Michael Olausson). Archaeological Research Laboratory. Stockholm university 2009.
- Hedenstierna-Jonson, Charlotte. *The Birka Warrior. The material culture of a martial society*. Doctoral Thesis in archaeological Science. Stockholm University 2006.
- Heller, James, Thornhill, Philip and Conard Bruce. *New views on the hypothesis of respiratory cancer risk from soluble nickel exposure; and reconsideration of this risk's sources in nickel refineries*. Journal of Occupational Medicine and Toxicology. 2009; 4: 23.
- Hillerdal, Charlotta. *Vikings, Russ, Varangians. The "Varangian problem" in View of Ethnicity in Archaeology*. Current Swedish Archaeology, Vol. 14, 2006
- Hofstra, Tette & Samplonius, Kees. *Viking Expansion Northwards: Medieval Sources*. Arctic VOL. 48, NO. 3 (September 1995) S. 235-247.
- Holopainen, Väinö. *Savon rykmentti*. (URL: <http://www.rajpuro.net/savojr/rykmentti.html>).
- Hornborg, Eirik. *Karoliini Armfelt ja kamppailu Suomesta Isonvihan aikana*. WSOY. Porvoo 1955.
- Huhtamies, Mikko. *Sijaissotilasjärjestelmä ja väenotot. Taloudellis-sosiaalinen tutkimus sijaissotilaiden käytöstä Ala-Satakunnan väenotoissa vuosina 1631–1648*. Yliopistopaino, Helsinki 2000.

- Huovila, Marja; Liskola, Pirkko; Piilahti, Kari-Matti. *Sukututkimuksen käsikirja*. WS Bookwell Oy, Juva 2009.
- Häkkinen, Jaakko. *Scandinavian origin of the Rurikid N1c1 lineage*. Helsinki 2012. (URL: <http://www.elisanet.fi/alkupera/Rurikid.pdf>).
- Häkkinen, Jaakko. *N1c1-phylogeny*. Helsinki 2012 ja 2013 (URL: <http://www.elisanet.fi/alkupera/N1c1Eng67.pdf>, <http://www.elisanet.fi/alkupera/N1c1tree.pdf>).
- Häkkinen, Jaakko. *Geenisukututkimus: mitä, miksi ja miten?* Helsinki 2010. (URL: <http://www.elisanet.fi/alkupera/Geenisukututkimus.pdf>)
- Ikonen, Tapani. *Ikosen suku, osa 1 – Etelä-Karjala, Savo, Pohjanmaa*. Hämeenlinna 2002.
- Jansson, Ingmar with a contribution by Nosov, N. Evgenij. *The way to the East*. Teoksessa: (Edit: Roesdahl, Else and Wilson, David M.) *From Viking to crusader - the Scandinavians and Europe 800–1200*. Nordic Council of Ministers, 1992. (s. 74 - 83).
- Jensen, Jørgen. *Danmarks Oltid. Yngre Jernalder og Vikingetid 400 e.Kr.–1050 e.Kr.* Gyldendal Boghandel, Denmark 2004.
- Jäppinen, Viljo. *Jäppisen suku Juuan pitäjän Joroisten neljänneksen Hietaisten kymmenenneksestä*. Sukututkimus. Turku 2008.
- Kangas, Tomi. Uudenkaupungin ”siunattu” rauha 1721 - Suuren Pohjansodan ja Isonvihan päätös. Uudenkaupungin Merihistoriallinen yhdistys ry 1996. Agricola - Suomen historiaverkon julkaisusarja. (URL: <http://agricola.utu.fi/julkaisut/julkaisusarja/uudenkaupungin-rauha/>).
- Kankaanpää, Matti. J. *Suuri Pohjansota, Isonviha ja suomalaiset*. Gummerus. J:kylä 2001.
- Keskinen, Jouni & Koskinen, Ulla. *Ruotusotamiehenä suuressa Pohjan sodassa*. Suomen Sukut.seuran aikakauskirja Genos 2/2011.
- Koukka, Tommy. *Jäppisten suku*. Sukututkimus. Kerava 2010. (Kuopion Jäppisten osalta päivitetty versio 30.6.2014)
- Krats, Peter V. *Suomalaiset Nikkelialueella: Finns in the Sudbury area, 1883-1939*. Polyphony 1983. 5 (1). pp. 37-48. The Multicultural History Society of Ontario.
- Kriiska, Aivar & Tauri Andres. *Viron esihistoria*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1105. Helsinki 2007.
- Kujala, Antti. *Kruunu, aateli ja talonpojat 1630–1713. Verot, vuokrat ja valtasuhteet*. Yliopistopaino, Helsinki 2010.
- Kujala, Antti. *Suomi suuressa pohjan sodassa 1700-1714*. Suomen historian yliopistokurssi, moniste. Helsinki 2001.
- Kujala, Antti. *The Breakdown of a Society: Finland in the Great Northern War 1700-1714*. Scandinavian Journal of History, Vol. 25, 2000.
- Kuronen, Jouni. *Sukuselvitys Pekka Jäppisen (Nilsin) esipolvista*. Joensuu 2009
- Kuvaja, Christer. *Karolinska Krigare 1660–1721*. Schildts Förlags AB. Keuru 2008.
- Lappalainen, Pekka. *Pieksämäen seudun historia I, Pieksämäki, Jäppilä, Virtasalmi ja Pieksämäen kauppala*. 870s. 1961.
- Lappalainen, Tuuli. *Human genetic variation in the Baltic Sea region: Features of population history and natural selection*. Helsingin yliopisto 2009.
- Latvakangas, Arto. *Varjagikysymys vanhemmassa ruotsalaisessa historiankirjoituksessa*. Turun Historiallinen Arkisto no 37. Turku 1982.
- Lehtosalo-Hilander, Pirkko-Liisa. *Esihistorian vuosituhatnet Savon alueella*. Teoksessa: Savon historia I. Kuopio 1988.
- Lightfoot, Nancy E., Pacey, Michael A. and Darling, Shelley. *Gold, Nickel and Copper mining and Processing*. Chronic Diseases in Canada. Volume 29. Supplement 2. Public Health Agency of Canada, Ottawa, Ontario 2010.
- Lind, John H. *Problems of Ethnicity in the Interpretation of Written Sources on Early Rus'*. Slavica Helsingiensia 27. Helsinki 2006 (PDF).
- Lindström-Best, Varpu. *The Finns in Canada*. Canadian Historical Association. Ottawa 1985.
- Mikkola, Esa. *Mikkeli Orijärvi Kihlinpelto. Rautakautisen asuinpaikan ja muinaispeltokohteen kaivaus*. Museovirasto, arkeologian osasto 2006.
- Nilsson, Jens. *Sukututkijan Savo*. Suomen Sukututkimusseura. Aikakauskirja Genos 1/2013.
- Peets, Jüri. *Salme muinaslaevade arheoloogilised uurimistööd on lõppenud*. Navigaator 3/2012, 70–76.
- Peets, Jüri; Allmäe, Raili; Maldre, Liina. *Archaeological investigations of Pre-Viking Age burial boat in Salme village at Saaremaa*. 2010, 29–48.

- Pedersen, Anne. *Scandinavian Weaponry in the Tenth Century. The Example of Denmark*. Teoksessa: (Toim. Nocolle, David). *Companion to Medieval Arms and Armour*. The Boydell Press, Woodbridge. Great Britain 2002.
- Pirinen, Kauko. *Suomen vanhimmat tuomiokirjat – I Savon tuomiokirjat 1559 ja 1561-1565*. Helsinki 1954.
- Pirinen, Kauko. *Savon keskiaika*. Teoksessa: *Savon historia I*. Kuopio 1988.
- Pirinen, Kauko. *Rajamaakunta asutusliikkeen aikakautena 1534–1617*. Teoksessa: *Savon historia II:1*. Pieksämäki 1982.
- Pöyhönen, Juhani. *Suomalainen sukunimikartasto*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 693. Helsinki 1998.
- Ruuskanen, Esa. *Viholliskuviin ja viranomaisiin vetoamalla vaiennetut työväentalot*. Jyväskylä Studies in Humanities 63. Jyväskylän yliopisto 2006.
- Rytkönen, Antti. (Toim.). *Kuopion pitäjän kirja*. JY:n Kotiseututarja. Kuopio 1975.
- Saarinen, Oiva W. *From Meteorite Impact to Constellation City. A Historical Geography of Greater Sudbury*. Wilfrid Laurier University Press. Waterloo, Ontario, Canada 2013.
- Saksa, Aleksandr. *Rautakautinen Karjala. Muinais-Karjalan asutuksen synty ja varhaiskehitys*. Studia Carelia Humanistica 11. Joensuun yliopisto 198.
- Salmela, Elina. *Genetic Structure in Finland and Sweden. Aspects of population history and gene mapping*. University of Helsinki 2012.
- Salmi-Nikander, Kirsti. Crooks and heroes, priests and preachers. Religion and socialism in the oral-literary tradition of a Finnish-Canadian mining community. (URL: <http://www.genealogia.fi/emi/art/index5e.htm>).
- Saloheimo, Veijo. *Itäsuomalaista liikkuvuutta 1600- luvulla. Savosta ja Viipurin Karjalasta poismuuttaneita*. Suomen Sukututkimusseuran julkaisuja N:o 46. Painatuskeskus Oy. Helsinki 1993.
- Saloheimo, Veijo. *Savo suurvallan valjaissa 1617–1721*. Teoksessa: *Savon historia II:2*. Gummerus. Kuopio 1990.
- Sarkamo, Ville. *Karoliinien soturiarvot. Kunnian hallitsema maailmankuva Ruotsin valtakunnassa 1700-luvun alussa*. Jyväskylä Studies in Humanities 167. Jyväskylän yliopisto 2011.
- Sholman, Attius Margareta. *Testimony from Gotland island of Viking journeys east*. Historiska Nyheter. Olga & Ingegerd. Historiska Museet, Stockholm 2004–2005.
- Steenland, Kyle & Brown, David. Silicosis among Gold Miners: Exposure-Response Analyses and Risk Assessment. *American Journal of Public Health*. October 1995, Vol. 85, No. 10.
- Suvanto, Seppo. *Keskiaika*. Teoksessa: *Suomen Historia*. Weilin+Göös. Espoo 1985.
- Taanio, Hannu. *Savon Historia II:2*. (URL: <http://hannutaanio.lausas.org/text/sotavaki.html>).
- The Historic Photo Archive for Sudbury. (URL: <http://www.sudburysuffolk.co.uk/photoarchive/default.asp>).
- The Mining History of the Sudbury area. (URL: <https://uwaterloo.ca/earth-sciences-museum/resources/mining-canada/mining-history-sudbury-area>).
- Tvauri, Andres. *The Migration Period, Pre-Viking Age, and Viking Age in Estonia*. Estonian Archaeology 4. Tartu University Press 2012.
- Tuovilanlahden historiapiiri. *Tuovilanlahden kylän historiaa*. Kuopio 1989. ISBN 952-90067-7-2.
- Toropainen, Veli Pekka. *Kirkkoväärti ja kuudennusmies. Talonpojat kirkon toimissa*. Suomen Sukututkimusseura. Sukutieto 2/2012.
- Uddgren, H.E. 1909. *Kriget i Finland 1714. The Battle of Storkyro (Napue/Lappola) 19th February 1714*. (Translator by Dan Schorr 2006).
- Uino, Pirjo. *Ancient Karelia – Archaeological studies. Muinais-Karjala – Arkeologisia tutkimuksia*. Suomen Muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirja 105. Helsinki 1997.
- Uino, Pirjo. *Keskirautakausi n. 300–800 jKr. ja Viikinkiaika n. 800–1100 jKr*. Teoksessa *Karjalan synty. Viipurin läänin historia I*. Gummerus. Jyväskylä 2003.

- Vanhanen, Santeri. *Charred seeds in Mikkeli Orijärvi. A study of subsistence strategies of an Iron Age settlement in East Finland*. Pro gradu tutkielma. Helsingin yliopisto, arkeologian oppiaine 2010.
- Viikki, Raimo. *Joroisten historia I. Säätyläispitäjän vaiheet esihistorialliselta ajalta kunnallisen itsehallinnon alkuun 1860-luvulla*. Otava. Keuruu 2003.
- Vilkuna, Kustaa H. J. *Viha, perikato, katkeruus ja kertomus isostavihasta*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Historiallisia Tutkimuksia 229. Helsinki 2005.
- Virrankoski, Pentti. *Suomen Historia 1&2*. SKS/Toimituksia 846. Toinen korjattu painos. Jyväskylä 2009.
- Väyrynen, Juhani. *Itämeren suomalaisten haplotyypeistä*. (URL: <http://koti.mbnet.fi/juhani39/>).
- Wiik, Kalevi. *Genetiikkaa sukututkijoille ja väestöjen juurten etsijöille*. Omakustanne. Uniprint. Turku 2009.
- Wiik, Kalevi. *Suomen miehet*. Omakustanne. Turku 2009
- Ylönen Aulikki. *Jääsken kihlakunnan historia I vuoteen 1700*. Forssa 1957
- Åberg, Alf & Göransson Göte. *Karoliner*. ISBN 19 7160 208 9.
- Zakharii, Roman. *The Historiography of Normanist and Anti-Normanist theories on the origin of Rus*. Centre for Viking and Medieval Studies. The University of Oslo 2002.